

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปรากฏการณ์และความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาประเทศโดยอาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 นั้น รายละเอียดของแผนฯ ฉบับที่ 1-6 มีความแตกต่างกัน แต่วัตถุประสงค์สำคัญของแผนดังกล่าวเป็นไปอย่างเดียวกัน คือ เพื่อบูรณาการการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา จึงส่งผลให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาก็คือ ความยุติธรรมในการแบ่งปันส่วน ความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นนั้น ได้ทำให้คนรวยรวยมากขึ้น ในขณะที่คนยากจนก็ยิ่งยากจนลง ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือนระดับต่างๆ ทั้งชนบทและเมืองมีมากขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง ดังคำกล่าวที่ว่า "รวยกระจุก จนกระจาย" ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) จึงได้กำหนดทิศทางพัฒนาประเทศให้เป็นรากฐานสำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องยั่งยืน และมีความสมดุล ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้ปรับแนวคิดในการพัฒนาชนบท ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยดำเนินการพัฒนาอย่างบูรณาการบนพื้นฐานของความต่อเนื่องในแนวทางการพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้วในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 แต่ได้ปรับให้สอดคล้องกับหลักการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันในลักษณะพหุภาคีระหว่างส่วนต่างๆ ในสังคม ได้แก่ ชุมชน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคราชการ ภาคธุรกิจ

จากแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ดังกล่าว ทำให้การกำหนดกลยุทธ์และแนวทางสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้าง สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรประชาชนและชุมชน เช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของคนไทยได้ส่งเสริมองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจ สนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและองค์กรประชาชน

นำกลไกตลาดมาใช้ในการผลิตกำลังคน ยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม ให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคน เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และชุมชน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ของคนในชุมชนเดียวกันและระหว่างชุมชน การพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม ส่งเสริมงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในการแก้ปัญหา อาชญากรรม ยาเสพติด สนับสนุนองค์กรประชาชนในงานด้านการรักษาความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินชุมชน การเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ได้ส่งเสริมสมรรถนะของชุมชนหรือสังคมให้เข้มแข็ง สนับสนุนและประสานชุมชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นให้มีความเข้าใจและขีดความสามารถในการสร้างสรรค์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา เพิ่มความเข้มแข็งของภาครัฐเพื่อสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมและโอกาสในการพัฒนามากขึ้น

จากแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรประชาชน และชุมชนดังกล่าว ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงานทั้งในด้านโครงสร้างและอัตรากำลัง ทำให้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมไม่สามารถกระจายบริการลงไปสู่ชุมชน โดยเฉพาะการกระจายบริการไปถึงระดับหมู่บ้าน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงจำเป็นต้องอาศัยองค์กรในระดับหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยการกระจายภารกิจของกระทรวงไปยังศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และเพิ่มบทบาทของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจากเดิมซึ่งจำกัดเฉพาะการให้บริการด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์อันเป็นภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์ มาเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของตนในพื้นที่ อันเป็นหลักประกันที่ราษฎรจะได้รับการช่วยเหลือโดยรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ เป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษาแนะนำ แก้ไขปัญหาและกระจายบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมไปสู่ราษฎรในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง ซึ่งครอบคลุมภารกิจทุกด้านของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

จากการที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเพิ่มบทบาทในการดำเนินกิจกรรมด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมครอบคลุมงานทุกด้านของกระทรวง ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันต่อการรับมอบภารกิจไปปฏิบัติ ในการนี้ผู้ศึกษาซึ่งดำรงตำแหน่งแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรี โดยปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการประสานการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นองค์กรประชาชนที่แท้จริง และมีความเข้มแข็งในการดำเนินงานด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความเข้มแข็งในการเป็นองค์กรประชาชนของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในการปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

1.2.3 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้เป็นองค์กรประชาชนที่มีความเข้มแข็ง และปฏิบัติภารกิจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ตามวัตถุประสงค์

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.3.1 พื้นที่ที่ศึกษา ศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

1.3.2 เนื้อหาและสาระ เป็นการศึกษาถึงความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย การเป็นองค์กรประชาชนของ

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การดำเนินการด้านต่าง ๆ ของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

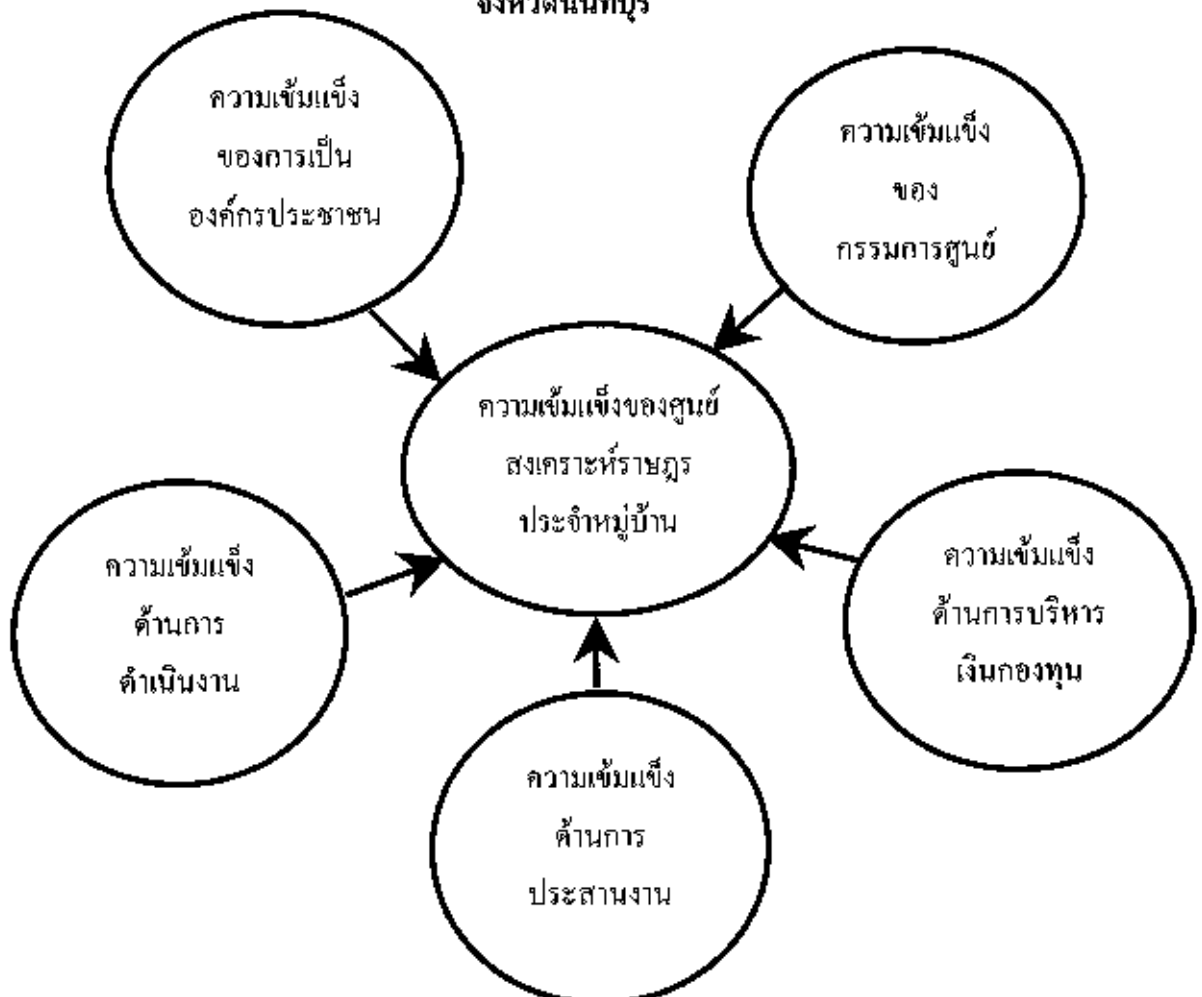
1.3.3 ช่วงเวลาที่ศึกษา เป็นการศึกษาความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในปีที่ผ่านมา คือ ช่วงตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ถึง 31 ธันวาคม 2543

1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาวิเคราะห์ถึงความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคิดในการศึกษาความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรที่สำคัญ ประกอบด้วย ความเข้มแข็งการเป็นองค์กรประชาชน ความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์ ความเข้มแข็งในการบริหารเงินทุน ความเข้มแข็งในการประสานงาน และความเข้มแข็งในการดำเนินงาน ดังแผนภูมิกรอบแนวคิดต่อไปนี้

แผนภูมิกรอบแนวคิดการศึกษาวิเคราะห์ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

จังหวัดนนทบุรี

1.5 นิยามศัพท์

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หมายถึง องค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นในรูปคณะกรรมการ โดยมีชื่อย่อว่า “ศสพ.”

องค์กรประชาชน หมายถึง องค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนที่มารวมตัวกันหรือถูกรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดขึ้น โดยมีการจัดระเบียบข้อบังคับของการรวมตัวกัน การอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติต่อกัน และมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเป็นระบบ

หมู่บ้าน หมายถึง เขตการปกครองหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายรวมถึง “ชุมชน” ในท้องที่เทศบาลด้วย

กองทุน หมายถึง เงินของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ใช้ในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หมายถึง คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้คัดเลือกตามระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ว่าด้วยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2541 ก่อนการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงฯ ปี 2544

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หมายถึง ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นก่อนการบังคับใช้ระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมว่าด้วยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2544

1.6 วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1.6.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมเอกสารข้อมูลต่างๆ จากหนังสือ บทความ กฎหมาย ระเบียบ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.6.2 การวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยการสำรวจและประเมินศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นองค์กรประชาชน กรรมการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การบริหารเงินกองทุน การประสานงานและการดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน รวมถึงการสอบถามประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค

และแนวทางแก้ไขเพื่อสนับสนุนให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และสามารถปฏิบัติการกิจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ตามวัตถุประสงค์

กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ในการศึกษานี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการสอบถามและประเมินการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรหมู่บ้าน โดยบัณฑิตอาสาที่รับผิดชอบศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี รวม 344 ศูนย์ โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ส่วนการสอบถามและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นการสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด ใน 2 ประเด็นหลัก คือ

- 1) ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- 2) แนวทางแก้ไข หรือสนับสนุนให้ให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และสามารถปฏิบัติการกิจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ตามวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตอาสาที่เป็นผู้สอบถามและประเมินศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านตามแบบสอบถามที่กำหนด ส่วนการสอบถามและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ศึกษาได้มอบหมายให้ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นผู้สำรวจ แล้วนำข้อมูลที่รับจากแบบสอบถามมาลงรหัสข้อมูล หลังจากนั้นได้จำแนกประเภทของข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การเปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละและค่าเฉลี่ย โดยวิธีการคำนวณทางสถิติ

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนข้อมูลบางส่วน}}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}} \times 100$$

ค่าเฉลี่ยหรือค่าตัวกลางเลขคณิต คำนวณโดยใช้สูตร

$$\text{ค่าเฉลี่ย} = \frac{\text{ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด}}{\text{จำนวนข้อมูล}}$$

การให้น้ำหนักในการประเมินแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ (1) ร้อยละ 0 - 50 ถือว่าไม่เข้มแข็ง (2) ร้อยละ 51 - 75 ถือว่าเข้มแข็ง และ (3) ร้อยละ 76 - 100 ถือว่าเข้มแข็งมาก ดังนี้

1) การเป็นองค์กรประชาชน เป็นการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกกรรมการ การสอดส่องดูแลหรือให้ข้อมูลแก่ ศสช. การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาหรือร่วมดำเนินการ ตลอดจนการร่วมรับคิดชอบและรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของ ศสช. โดยมีคะแนนรวม 8 คะแนน ให้น้ำหนักแต่ละช่วงคะแนน ดังนี้

เข้มแข็งมาก	= 7 - 8 คะแนน หรือร้อยละ 76 - 100
เข้มแข็ง	= 5 - 6 คะแนน หรือร้อยละ 51 - 75
ไม่เข้มแข็ง	= 0 - 4 คะแนน หรือร้อยละ 0 - 50

2) กรรมการของ ศสช. เป็นการวัดระดับความรู้ความเข้าใจงาน ศสช. การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และการเข้าร่วมประชุมของกรรมการ โดยมีคะแนนรวม 7 คะแนน ให้น้ำหนักแต่ละช่วงคะแนน ดังนี้

เข้มแข็งมาก	= 6 - 7 คะแนน หรือร้อยละ 76 - 100
เข้มแข็ง	= 4 - 5 คะแนน หรือร้อยละ 51 - 75
ไม่เข้มแข็ง	= 0 - 3 คะแนน หรือร้อยละ 0 - 50

3) การบริหารเงินกองทุน ศสช. เป็นการวัดระดับการระดมเงินกองทุนความสามารถในการช่วยเหลือประชาชน การเบิกจ่ายเงินกองทุน การควบคุมเงินกองทุน โดยให้น้ำหนักแต่ละตัวเลือก โดยมีคะแนนรวม 9 คะแนน ให้น้ำหนักแต่ละช่วงคะแนน ดังนี้

เข้มแข็งมาก	= 7 - 9 คะแนน หรือร้อยละ 76 - 100
เข้มแข็ง	= 5 - 6 คะแนน หรือร้อยละ 51 - 75
ไม่เข้มแข็ง	= 0 - 4 คะแนน หรือร้อยละ 0 - 50

4) การประสานงาน ศสช. ด้านต่าง ๆ เป็นการวัดระดับการประสานงานของ ศสช. ในด้านความสม่ำเสมอ การประสานข้อมูล ปัญหา ความต้องการ การประสานขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ การประสานให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยมีคะแนนรวม 10 คะแนน ให้น้ำหนักแต่ละช่วงคะแนน ดังนี้

เข้มแข็งมาก	= 8 - 10 คะแนน หรือร้อยละ 76 - 100
เข้มแข็ง	= 6 - 7 คะแนน หรือร้อยละ 51 - 75
ไม่เข้มแข็ง	= 0 - 5 คะแนน หรือร้อยละ 0 - 50

5) การดำเนินงานของ ศสข. เป็นการวัดการดำเนินการของ ศสข. เกี่ยวกับการจัดทำทะเบียนข้อมูลต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ภารกิจ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ การให้คำปรึกษาแนะนำ การช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ การจัดทำแผนงานโครงการ ความสามารถในการดำเนินงานหากมีการถ่ายโอน โดยมีคะแนนรวม 16 คะแนน ให้น้ำหนักแต่ละช่วงคะแนน ดังนี้

เข้มแข็งมาก	= 13 - 16 คะแนน หรือร้อยละ 76 - 100
เข้มแข็ง	= 9 - 12 คะแนน หรือร้อยละ 51 - 75
ไม่เข้มแข็ง	= 0 - 8 คะแนน หรือร้อยละ 0 - 50

6) ความเข้มแข็งโดยรวมของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นการวัดภาพรวมของการเป็นองค์กรประชาชน การดำเนินงานของกรรมการ การบริหารเงินกองทุน ศสข. การประสานงาน ศสข. และการดำเนินงานของ ศสข. โดยมีคะแนนรวม 50 คะแนน ให้น้ำหนักแต่ละช่วงคะแนน ดังนี้

เข้มแข็งมาก	= 39 - 50 คะแนน หรือร้อยละ 76 - 100
เข้มแข็ง	= 26 - 38 คะแนน หรือร้อยละ 51 - 75
ไม่เข้มแข็ง	= 0 - 25 คะแนน หรือร้อยละ 0 - 50

7) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จากการสอบถามและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยคำถามปลายเปิด ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Method)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในครั้งนี้ คาดว่าจะได้นำผลการศึกษาวិเคราะห์และข้อมูลต่าง ๆ ไปประกอบการพิจารณาพัฒนาศูนย์ส่งเสริมวิทยากรประจำหมู่บ้านให้เป็นองค์กรประชาชน เกิดประสิทธิภาพด้านการดำเนินกิจกรรมด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นรูปแบบขององค์กรประชาชนที่สมบูรณ์โดยการเสริมสร้าง และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเป็นต้นแบบขององค์กรประชาชนที่ดีต่อการพัฒนาประเทศ

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี

2.1 ประวัติจังหวัดนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองเก่ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี คำบาลีที่ตั้งจังหวัดนนทบุรีขึ้นมาครั้งแรกมีชื่อว่า บ้านตลาดขวัญ ต่อมาได้ยกฐานะเป็นเมืองนนทบุรีเมื่อ พ.ศ. 2092 ในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ดังปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารว่า “ฝ่ายสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาเจ้าให้สถาปนาที่พระราชทานเพลิงนั้นเป็นเจดีย์วิหารสำเร็จแล้วให้นามชื่อวัดสบสวรรค์ แล้วสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวศรีสวฯ ไซร์บ้านเมืองศรี จิตวา ปากใต้ฝ่ายเหนือ เข้าพระนครครั้งที่น้อย หนีออกอยู่ป่าดง ห้วยเขา ต้อนไม้ได้เป็นมาก ให้เอาบ้านท่าจีนตั้งเป็นเมืองสาครบุรี ให้เอาบ้านตลาดขวัญเป็นเมืองนนทบุรี”

บ้านตลาดขวัญเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ และเป็นสวนผลไม้ที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา ฝรั่งเศสชาติที่ได้เดินทางเข้ามาค้าขายและเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา ต่างก็ได้บันทึกเอาไว้ นอกจากนี้ยังมีดินแดนทางตอนใต้ของตลาดขวัญอีกแห่งหนึ่งชื่อว่า ตลาดแก้ว ตลาดแก้วแห่งนี้เข้าใจว่าคงจะมีความสำคัญควบคู่กันมากับตลาดขวัญตั้งแต่ก่อน ตั้งเมืองนนทบุรี

สำหรับบริเวณที่ตั้งของตลาดแก้วในปัจจุบันไม่ทราบแน่ชัดว่าอยู่ตรงไหนแน่ สันนิษฐานว่าคงจะอยู่แถววัดปากน้ำ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรีขึ้นไป เมื่อสุนทรภู่แต่งนิราศภูเขาทอง เมื่อ พ.ศ. 2371 ก็ปรากฏว่าตลาดแก้วได้เลื่อนลงไปแล้ว คงเหลือแต่ตลาดขวัญ ซึ่งก็คือเมืองนนทบุรีในปัจจุบัน

ตัวเมืองนนทบุรีแต่เดิมนั้น ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกระสอบปัจจุบัน โดยมีวัดหัวเมืองเตี้ยนี้ เป็นวัดร้างทางราชการได้ใช้เป็นสถานที่สร้างโรงพยาบาลพระนั่งเกล้าเป็นเขตเหนือ และมีวัดท้ายเมืองเป็นเขตใต้

2.2 สภาพภูมิศาสตร์

2.2.1 ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดปริมณฑล คือ นนทบุรี นครปฐม ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ระยะทางจากกรุงเทพมหานคร ถึงจังหวัดนนทบุรีประมาณ 20 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 622.30 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 388,939 ไร่ (ร้อยละ 12.17 ตารางกิโลเมตร ของพื้นที่จังหวัด ต่อพื้นที่ทั้งประเทศ 511,211.60 ตารางกิโลเมตร) ตั้งอยู่บนเส้นรุ้งที่ 13 องศา 47 ลิปดา ถึงเส้นรุ้งที่ 14 องศา 04 ลิปดา และเส้นแวงที่ 100 องศา 15 ลิปดา ถึง 100 องศา 34 ลิปดา อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 1.80 เมตร

2.2.2 อาณาเขตของจังหวัดนนทบุรี

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานครตั้งแต่เขตคูสิต เขตบางเขนไปจนจรดจังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

2.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาแบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็นสองส่วน คือ ฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นที่ราบลุ่มมีคูคลองทั้งตามธรรมชาติและที่ขุดขึ้นมาใหม่เป็นจำนวนมากเชื่อมโยงติดต่อกัน ใช้สัญจรไปมาติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ย่านชุมชนหนาแน่น โดยทั่วไปพื้นที่ส่วนที่ห่างจากแม่น้ำและลำคลองก็จะเป็นสวนและไร่นาซึ่งมักจะมีน้ำท่วมเสมอ แต่ในปัจจุบันพื้นที่ของจังหวัดในบางอำเภอซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้ต่างๆ และมีเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานครก็ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ได้อพยพจากทุกภาคของประเทศ พื้นที่บางส่วนของบางอำเภอยังเป็นที่รองรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง

มีการจัดสรรที่ดินและก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นอย่างหนาแน่น โดยอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ฝั่งตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร เป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานครด้วย

2.2.4 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดนนทบุรีมีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ประกอบด้วยฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน เนื่องจากลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีความแตกต่างของระดับพื้นดินเพียงเล็กน้อย สภาพภูมิอากาศจึงมีลักษณะค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดพื้นที่อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยอยู่ในเดือนเมษายน เท่ากับ 35.1 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในช่วงเดือนมกราคม 20.7 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยและอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยในรอบปี เท่ากับ 24.0 และ 32.7 องศาเซลเซียส ตามลำดับ อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี เท่ากับ 27.9 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนตลอดปี 1,244.2 มิลลิเมตร เดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกมากที่สุด วัดปริมาณน้ำฝนได้ 266.9 มิลลิเมตร และ 19.5 วัน ตามลำดับ ส่วนเดือนมกราคมมีปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกน้อยที่สุด วัดปริมาณน้ำฝนได้ 9.0 มิลลิเมตร และ 1.1 วัน ตามลำดับ

2.3 เขตการปกครอง

จังหวัดนนทบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ 52 ตำบล 421 หมู่บ้าน (ตารางที่ 2.1) ประกอบด้วยอำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางกรวย อำเภอบางบัวทอง อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางใหญ่ และอำเภอไทรน้อย ส่วนหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

- 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
- 2) เทศบาล มีจำนวน 9 แห่ง คือ เทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลนครปากเกร็ด เทศบาลเมืองบางบัวทอง เทศบาลตำบลบางกรวย เทศบาลตำบลบางศรีเมือง เทศบาลตำบลบางใหญ่ เทศบาลตำบลปลายบาง เทศบาลตำบลบางม่วง และเทศบาลตำบลไทรน้อย
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวน 37 แห่ง ดังนี้
 - อำเภอเมืองนนทบุรี 4 แห่ง คือ อบต.ไทรมา้า อบต.บางกร่าง อบต.บางไผ่ และ อบต. บางรักน้อย

- อำเภอปากเกร็ด 7 แห่ง คือ อบต.เกาะเกร็ด อบต.คลองข่อย อบต.คลองพระอุดม อบต.ท่าอิฐ อบต.บางตะไนย์ อบต.บางพลับ และอบต.อ้อมเกร็ด
- อำเภอบางบัวทอง 7 แห่ง คือ อบต.บางคูรัด อบต.บางบัวทอง อบต.บางรักพัฒนา อบต.บางรักใหญ่ อบต.พิมลราช อบต.ละหาร และ อบต.ลำไผ่
- อำเภอบางใหญ่ 6 แห่ง คือ อบต.บางม่วง อบต.บางแม่นาง อบต.บางเลน อบต.บางใหญ่ อบต.บ้านใหม่ อบต.เสาธงหิน
- อำเภอบางกรวย 6 แห่ง คือ อบต.บางขุน อบต.บางสีทอง อบต.บางขุนกอง อบต.ปลายบาง อบต.มหาสวัสดิ์ และ อบต.ศาลากลาง
- อำเภอไทรน้อย 7 แห่ง คือ อบต.ขุนศรี อบต.คลองขวาง อบต.ทวีวัฒนา อบต.ไทรน้อย อบต.ไทรใหญ่ อบต.ราษฎร์นิยม และ อบต.หนองแพร่างาย

ตารางที่ 2.1 การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดนนทบุรี

อำเภอ	เนื้อที่/ตร.กม.	ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนบ้าน	เทศบาล	อบจ.	อบต.
เมืองนนทบุรี	77.018	10	77	118,152	2	1	4
บางกรวย	57.408	9	60	27,950	2	-	6
บางบัวทอง	116.439	8	74	79,810	1	-	7
ปากเกร็ด	89.023	12	85	90,179	1	-	7
บางใหญ่	96.398	6	65	26,518	2	-	6
ไทรน้อย	186.017	7	60	16,426	1	-	7
รวม	622.303	52	421	359,035	9	1	37

ที่มา : สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

2.4 ประชากร

จังหวัดนนทบุรีมีประชากร (ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2544) รวมทั้งสิ้น 858,981 คน เป็นชาย 412,773 คน เป็นหญิง 446,208 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ของจังหวัดเท่ากับ 1,379.14 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยอำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองนนทบุรี มีจำนวน 342,379 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอปากเกร็ด มีจำนวน 187,956 คน และอำเภอบางบัวทอง มีจำนวน 154,678 คน สำหรับอำเภอที่มีความหนาแน่น

ของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองนนทบุรี 4,408.63 คน ต่อตารางกิโลเมตร รองลงมา ได้แก่ อำเภอปากเกร็ด 2,066.29 คน ต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอบางกรวย 1,479.91 คน ต่อตารางกิโลเมตร (ตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลแสดงจำนวนประชากรของจังหวัดนนทบุรี

อำเภอ	จำนวนประชากร			ความหนาแน่นของประชากร (ต่อตารางกิโลเมตร)
	รวม	ชาย	หญิง	
เมืองนนทบุรี	342,379	166,296	176,083	4,408.63
บางกรวย	67,145	32,146	34,999	1,479.91
บางบัวทอง	154,678	73,384	81,294	1,265.99
ปากเกร็ด	187,956	89,572	98,384	2,066.29
บางใหญ่	63,438	30,122	33,316	622.93
ไทรน้อย	43,385	21,253	22,132	227.54
รวม	858,981	412,773	446,208	1,379.14

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดนนทบุรี

2.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

2.5.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product – GPP)

ในปี 2540 จังหวัดนนทบุรีมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตามราคาประจำปี (GPP at Current Market) มูลค่าประมาณ 88,150,380,000 บาท มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (GPP Per Capita) เท่ากับ 119,283 บาท โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่อยู่กับสาขาอุตสาหกรรม รองลงมาคือสาขาการก่อสร้าง และสาขาการบริการ ตามลำดับ

2.5.2 การพาณิชย์กรรมและการบริการ

จังหวัดนนทบุรีมีผู้ประกอบการธุรกิจการค้า ทั้งที่เป็นนิติบุคคล และทะเบียนพาณิชย์ รวมทั้งสิ้น 17,132 ราย จำแนกเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 32 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 6,386 ราย และบริษัทจำกัด 10,714 ราย สำหรับการบริการ สถานบริการในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่จะเป็นร้านอาหาร ศูนย์การค้า และโรงพยาบาลนอร์ ส่วนสถานบริการประเภทโรงแรมขนาดใหญ่ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวยังไม่มี คงมีแต่โรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก

2.5.3 การอุตสาหกรรม

การผลิตสาขาอุตสาหกรรม มีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดนนทบุรีมากที่สุดเมื่อเทียบกับสาขาการผลิตอื่นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร จึงส่งผลให้จังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นเขตปริมณฑล มีการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมตามไปด้วย ประกอบกับจังหวัดนนทบุรีมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ได้แก่ความพร้อมของโครงสร้างทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน เช่น การคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร การไฟฟ้า ประปา แรงงาน ตลาด วัตถุดิบ และอื่นๆ

ในปี 2543 จังหวัดนนทบุรีมีโรงงานที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการตาม พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรมจำนวนทั้งสิ้น 1,503 โรงงาน เงินลงทุน 33,146.65 ล้านบาท ใช้แรงงานคนทั้งหมด 60,499 บาท

สำหรับโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัด ปี 2544 มีจำนวน 2 ราย จำนวนเงินลงทุน 46.32 ล้านบาท

2.5.4 การเกษตรกรรม

จังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมด 201,919 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำนา 121,385 ไร่ พื้นที่ทำสวน 70,060 ไร่ ที่อยู่อาศัย 6,445 ไร่ และอื่นๆ 4,029 ไร่ มีครุว์เรือนเกษตรกรรม 19,126 ครุว์เรือน ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ดินที่ใช้เพื่อการเกษตรของจังหวัดนนทบุรี มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญของกรุงเทพมหานครกระจายไปสู่จังหวัดนนทบุรี ทำให้พื้นที่ของจังหวัดมีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ทำการเกษตรกรรมมาเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคต

สำหรับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ข้าว ซึ่งมีพื้นที่การเพาะปลูกแยกเป็น ข้าวนาปี 208,504 ไร่ ข้าวนาปรัง 241,986 ไร่ มีผลผลิต 770 กิโลกรัม/ไร่ และ 817 กิโลกรัม/ไร่ ตามลำดับ พืชผัก ไม้ผล มีพื้นที่เพาะปลูก 258,885 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 315 ไร่/กิโลกรัม ไม้ดอกไม้ประดับ มีพื้นที่เพาะปลูก 7,300 ไร่ มูลค่าประมาณ 319.19 ล้านบาท

2.6 สภาพสังคม

2.6.1 การศึกษา

ในปี 2544 จังหวัดนนทบุรีมีสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 265 แห่ง มีครู/อาจารย์ 7,713 คน และนักเรียน นิสิต นักศึกษา 121,533 คน โดยแยกเป็นระดับประถมศึกษา จำนวน 70,799 คน มัธยมศึกษา 43,612 คน ปวช./ปวส. 6,476 คน และอุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป) 646 คน

2.6.2 การสาธารณสุข

จังหวัดนนทบุรี มีบริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน ในรูปแบบของสถานพยาบาล ทั้งนี้ เป็นของภาครัฐและเอกชน โดยเป็นโรงพยาบาลของรัฐจำนวน 12 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 6 แห่ง สถานีอนามัย 76 แห่ง และคลินิกทุกประเภท 324 แห่ง

2.6.3 การศาสนา

จังหวัดนนทบุรี ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 91.48 และนับถือศาสนาอื่นๆ นอกเหนือจากศาสนาพุทธ ร้อยละ 8.52 มีศาสนสถานแยกเป็นวัดจำนวน 185 แห่ง โบสถ์คริสต์จำนวน 4 แห่ง มัสยิด 20 แห่ง พระภิกษุ 3,813 รูป และสามเณร 634 รูป

2.6.4 ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองประจำจังหวัด

จังหวัดนนทบุรี มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญ นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณถึงปัจจุบัน คือ

1) งานวันผลไม้ จัดประมาณเดือน มิถุนายน ณ บริเวณศาลากลางเก่าติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาเนื่องจากจังหวัดนนทบุรีเป็นดินแดนปลูกผลไม้รสดี เพื่อส่งเสริมการเพาะปลูกของเกษตรกร

2) งานประเพณีตักบาตรพระร้อยแปด จะจัดในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี ของอำเภอบางกรวย จะมีการแห่พระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงจากหลายวัดไปตามลำน้ำ รุ่งขึ้นเป็นงานพิธีทำบุญตักบาตรร่วมกัน

3) งานสงกรานต์ของชาวมอญ จัดหลังวันที่ 13 เมษายน ไป 1 สัปดาห์ มีขบวนแห่และการละเล่นต่าง ๆ ของชาวมอญ

4) งานประเพณีรำมอญ เป็นนาฏศิลป์ที่เก่าแก่อย่างยิ่งของมอญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปากเกร็ด พระประแดง และปทุมธานี ยังมีผู้ที่รำมอญได้จำนวนมาก

2.6.5 แหล่งท่องเที่ยว

เกาะเกร็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี โดยมีสถานที่สำคัญทางศาสนา คือ วัดปรมัยยิกาวาส (วัดมอญ) และมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และหัตถกรรมได้แก่ บ้านเครื่องปั้นดินเผาอมญโบราณ หรือ กวานอาม่าน อ. ปากเกร็ด

2.7 ข้อมูลด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของจังหวัดนนทบุรี ปี 2544

1. ประชากรและกำลังแรงงาน	
1.1 จำนวนประชากรรวม	858,981 คน
1.1.1 ชาย	412,773 คน
1.1.2 หญิง	446,208 คน
1.2 จำนวนกำลังแรงงาน (ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป)	450,519 คน
1.3 จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่มีงานทำ	441,947 คน
1.3.1 ในภาคเกษตรกรรม	21,351 คน
1.3.2 นอกภาคเกษตรกรรม	420,596 คน
1.4 จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่ไม่ม้งานทำ (ทั้งที่กำลังหางานทำและไม่ม้งานทำ)	8,572 คน
1.5 จำนวนผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	374,310 คน
1.5.1 อายุต่ำกว่า 15 ปี	160,118 คน
1.5.2 อายุ 15 ปี ขึ้นไป (เป็นผู้เรียนหนังสือ แม่บ้าน คนชรา)	214,192 คน

ข้อมูลด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของจังหวัดนนทบุรี ปี 2544 (ต่อ)

1.6 แรงงานเด็ก	
1.6.1 อายุต่ำกว่า 13 ปี	- คน
1.6.2 อายุ 13 - 15 ปี	1,425 คน
1.6.3 อายุ 15 - 18 ปี	- คน
2. การศึกษา	
2.1 จำนวนเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 1-6 ปี)	32,411 คน
2.1.1 เด็กชาย	16,317 คน
2.1.2 เด็กหญิง	16,094 คน
2.2 จำนวนผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษา	121,533 คน
2.2.1 ประถมศึกษา	70,799 คน
2.2.2 มัธยมศึกษา	43,612 คน
2.2.3 ปวช./ปวส.	6,476 คน
2.2.4 อุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป)	646 คน
2.3 จำนวนผู้ที่ไม่ได้เรียนต่อ	1,721 คน
2.3.1 จบชั้นประถมศึกษา (ป.4/ป.6) ไม่เรียนต่อ	32 คน
2.3.2 จบชั้น ม.3 ไม่เรียนต่อ	1,689 คน
3. อาชีพที่สำคัญในจังหวัด (ระบุประเภท)	
2.4 ภาคเกษตรกรรม	ทำนา ทำสวน
2.5 ภาคอุตสาหกรรม	-
2.6 ภาคบริการ	-
4. การส่งเสริมการลงทุนในจังหวัด	
4.1 ได้รับอนุมัติให้ส่งเสริมการลงทุน	2 ราย
4.2 จำนวนเงินลงทุน	46,320,000 บาท
4.3 ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (ระบุประเภท)	กิจการซอฟต์แวร์
4.4 เงินออมในจังหวัด	- บาท

ข้อมูลด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของจังหวัดนนทบุรี ปี 2544 (ต่อ)

5. ภาวะการจ้างงาน		
5.1 ตำแหน่งงานว่างในจังหวัด	7,406	ตำแหน่ง
5.2 จำนวนผู้สมัครงาน	2,909	คน
5.2.1 ในประเทศ	2,909	คน
5.2.2 ต่างประเทศ	-	คน
5.3 จำนวนผู้ที่ได้รับการบรรจุงาน	1,172	คน
5.3.1 ในประเทศ	1,172	คน
5.3.2 ต่างประเทศ	-	คน
5.4 จำนวนผู้ที่ได้รับการฝึกอาชีพ	557	คน
5.4.1 ฝึกเตรียมเข้าทำงาน	139	คน
5.4.2 ฝึกยกระดับฝีมือแรงงาน	418	คน
5.5 จำนวนสถานประกอบการ/จำนวนลูกจ้าง	4,363/160,363	แห่ง/คน
5.5.1 ประเภทเหมืองแร่และเหมืองหิน	5/116	แห่ง/คน
5.5.2 ประเภทการผลิต	1,069/65,446	แห่ง/คน
5.5.3 ประเภทไฟฟ้า ก๊าซ และประปา	33/6,214	แห่ง/คน
5.5.4 การก่อสร้าง	487/14,369	แห่ง/คน
5.5.5 การขายส่ง ขายปลีก กัดดาการ	1,730/21,642	แห่ง/คน
5.5.6 ขนส่ง คลังสินค้า และคมนาคม	81/34,945	แห่ง/คน
5.5.7 บริการชุมชน บริการสังคม และส่วนบุคคล	542/8,046	แห่ง/คน
5.5.8 บริการการเงิน ประกันภัย อสังหาริมทรัพย์	416/9,585	แห่ง/คน
5.6 การพิพาทแรงงาน		
- จำนวนสถานประกอบการที่มีการพิพาทแรงงาน	1	แห่ง
- จำนวนครั้ง	1	ครั้ง
- จำนวนลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง	420	คน
5.7 การนัดหยุดงาน	-	-

ข้อมูลด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของจังหวัดนนทบุรี ปี 2544 (ต่อ)

5.8 การปิดงาน	-	-
6. กองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน		
6.1 จำนวนสถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียน	77	แห่ง
6.2 จำนวนผู้ประกันตน	1,434	คน
6.3 จำนวนเงินประโยชน์ทดแทนที่จ่าย	26,230,735.25	บาท
- เงินประกันสังคม	19,816,134.75	บาท
- เงินทดแทน	6,414,600.50	บาท
7. จำนวนคนต่างด้าวที่เข้ามาประกอบอาชีพในจังหวัด	2,699	คน
7.1 มีใบอนุญาตประกอบอาชีพ	2,699	คน
7.2 ไม่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพ (ลักลอบทำงาน)	-	คน
8. จำนวนสมาชิกนิคมสร้างตนเองในจังหวัด	-	คน
9. จำนวนชาวเขาที่อยู่ในความดูแลของจังหวัด	-	คน
10. องค์การเอกชนด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม (มูลนิธิ สมาคม องค์การพัฒนาเอกชน ฯลฯ)	150	แห่ง
11. อาสาสมัครประชาสงเคราะห์	80	คน
12. อาสาสมัครคุมประพฤติ และอื่น ๆ (ระบุ)	-	คน
13. จำนวนสถานบริการทางเพศ	157	แห่ง
14. จำนวนผู้ประกอบการให้บริการทางเพศ	624	คน
15. จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์	3,278	คน
16. จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์	886	คน
17. การสงเคราะห์บุคคลด้อยโอกาส		
17.1 เด็กกำพร้า	41	คน
17.2 เด็กถูกทอดทิ้ง (ไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว)	8	คน
17.3 คนขอทาน ไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน (เนื่องจากการอพยพจากชนบท ความยากจน และการถูกฉ้อฉล)	19	คน
17.4 คนชรา (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ	3,240	คน
17.5 คนพิการได้รับสงเคราะห์ด้านการฝึกอาชีพ	50	คน
17.6 การสงเคราะห์ครอบครัวยากจน	76	ครอบครัว
17.7 การฝึกอาชีพหญิงที่หันโทษตาม พ.ร.บ. ปราบการค้าประเวณี	18	คน

ข้อมูลด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของจังหวัดนนทบุรี ปี 2544 (ต่อ)

18. การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและประสบปัญหาทางสังคม	ราย	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ
18.1 ผู้ประสบอัคคีภัย	79	3	3	3
18.2 ผู้ประสบอุทกภัย	-	-	-	-
18.3 ผู้ประสบวาทภัยและหรือพายุฤดูร้อน	-	-	-	-
18.4 ผู้ประสบภัยแล้ง	-	-	-	-
18.5 ผู้ประสบอากาศหนาวจัด	-	-	-	-
18.6 ผู้ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค	-	-	-	-
18.7 ผู้ประสบภัยตามแนวชายแดน	-	-	-	-
18.8 ผู้ตกทุกข์ได้ยากในเรื่องอื่น ๆ	-	-	-	-
18.9 ผู้ประสบภัยกรณีเนื่องด้วยสาเหตุอันร้ายแรงและส่งผล กระทบต่อผู้คนจำนวนมาก (ระบุม)	76	36	21	4

2.8 ข้อมูลผู้ประสบปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

ในปี 2543 บัณฑิตอาสาได้ดำเนินการปรับปรุงข้อมูลผู้ประสบปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนให้ตรงกับความต้องการและกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผลการสำรวจมีดังนี้

- 1) จำนวนผู้ประสบปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม รวมทั้งสิ้น 8,977 คน จำแนกเป็นผู้ประสบปัญหาการว่างงาน 3,293 คน ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม 5,684 คน ผู้ว่างงานได้รับการช่วยเหลือ 752 คน และผู้ด้อยโอกาสได้รับการช่วยเหลือ 3,658 คน (ตารางที่ 2.3)
- 2) ข้อมูลสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือน (สสค.) มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านรวมทั้งสิ้น 361 ศูนย์ จำนวนครัวเรือน 40,406 ครัวเรือน (ตารางที่ 2.4)
- 3) จำนวนผู้ที่มาจดทะเบียนคนพิการจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งสิ้น 2,803 คน แยกเป็นเพศชาย 1,671 คน เพศหญิง 1,132 คน โดยพิการทางกายและการเคลื่อนไหวมีจำนวนมากที่สุดคือ 1,255 คน รองลงมา คือ พิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ จำนวน 516 คน (ตารางที่ 2.5, 2.6)
- 4) การพิจารณาเบี้ยยังชีพ ในปีงบประมาณ 2543 จังหวัดนนทบุรีได้พิจารณาจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้พิการจำนวน 226 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 3,240 คน (ตารางที่ 2.7)

ตารางที่ 2.3 จำนวนผู้ประสบปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

อำเภอ	ผู้ประสบปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม			ผู้ประสบปัญหาที่ได้รับการช่วยเหลือ		
	รวม	ผู้ว่างงาน	ผู้ด้อยโอกาส	รวม	ผู้ว่างงาน	ผู้ด้อยโอกาส
1. เมืองนนทบุรี	2,360	1,380	980	698	165	533
2. ปากเกร็ด	1,890	1,098	792	909	347	526
3. บางบัวทอง	1,256	235	1,021	805	92	713
4. บางใหญ่	1,181	202	979	675	60	615
5. บางกรวย	987	274	713	616	83	533
6. ไทรน้อย	1,303	104	1,199	707	5	702
รวม	8,977	3,293	5,684	4,410	752	3,658

ตารางที่ 2.4 ข้อมูลสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือน (สสค.)

อำเภอ	ศูนย์สงเคราะห์ ราษฎร	จำนวน ครัวเรือน	เด็กกำพร้าและ ถูกทอดทิ้ง	ครอบครัวต่ำ กว่าเกณฑ์	ผู้สูงอายุ 60 ปี ในวัยแรงงาน	พิการ
เมืองนนทบุรี	53	9,256	414	613	644	312
ปากเกร็ด	64	7,086	237	1,100	194	158
บางบัวทอง	79	6,462	447	994	449	122
บางใหญ่	65	7,012	320	641	668	114
บางกรวย	43	5,426	174	864	1,108	181
ไทรน้อย	60	5,164	103	1,129	202	178
รวม	361	40,406	1,695	5,341	3,265	1,065

ตารางที่ 2.5 จำนวนผู้ที่มาจดทะเบียนคนพิการจังหวัดนนทบุรี

ลำดับที่	อำเภอ	ชาย	หญิง	รวม
1	อำเภอเมือง	504	330	834
2	ปากเกร็ด	465	310	775
3	บางบัวทอง	280	212	492
4	บางใหญ่	105	72	177
5	บางกรวย	120	100	220
6	ไทรน้อย	197	108	305
รวม		1,671	1,132	2,803

ตารางที่ 2.6 จำนวนการจดทะเบียนคนพิการจังหวัดนนทบุรี

ประเภทความพิการ	จำนวน ราย/ปี		
	ชาย	หญิง	รวม
พิการทางการมองเห็น	137	229	229
พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	232	176	408
พิการทางกายและการเคลื่อนไหว	796	459	1,255
พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม	34	23	57
พิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้	118	398	516
พิการมากกว่า 1 ประเภท	161	104	265
รวม	1,478	1,252	2,730

หมายเหตุ ไม่ได้ระบุระดับคนพิการ 73 ราย

- เบี้ยยังชีพผู้ติดเชื้อ HIV จำนวน 7 ราย
- เงินช่วยเหลือครอบครัวผู้ติดเชื้อ HIV จำนวน 20 ครอบครัว

ตารางที่ 2.7 จำนวนผู้ที่ได้รับการพิจารณาเบี้ยยังชีพจังหวัดนนทบุรี ปีงบประมาณ 2543

ลำดับที่	อำเภอ	ผู้ที่ได้รับการพิจารณาเบี้ยยังชีพ	
		ผู้พิการ	ผู้สูงอายุ
1.	เมืองนนทบุรี	64	482
2.	ปากเกร็ด	48	550
3.	บางบัวทอง	18	698
4.	บางใหญ่	18	580
5.	บางกรวย	16	367
6.	ไทรน้อย	46	563
รวม		226	3,240

บทที่ 3

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดในการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

3.1.1 ความหมายของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นองค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้าน ซึ่งจัดตั้งขึ้นในรูปของคณะกรรมการ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางดำเนินงานช่วยเหลือประชาชน ผู้ด้อยโอกาสและประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเอง ทำให้ประชาชนผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน ในหมู่บ้านได้รับการดูแล ได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์ บนพื้นฐาน ของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้ดำเนินการในทุกหมู่บ้าน ในทุกจังหวัด เพื่อให้ สอดกับเจตนารมณ์ของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่ว่าเป็นองค์กรของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

3.1.2 วัตถุประสงค์การจัดตั้งและดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรเกิดความรู้และแนวคิดในการจัดตั้งองค์กรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้ราษฎรช่วยกันแก้ไขปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของตนในพื้นที่ อันเป็นหลักประกันที่ราษฎรจะได้รับการช่วยเหลือโดยรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์
- 2) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยราชการ หรือองค์กรเอกชนที่จะลงไปดำเนินกิจกรรมด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมและด้านอื่นๆ ในหมู่บ้าน
- 3) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษาแนะนำ แก้ไขปัญหาและการกระจายบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมไปสู่ราษฎรในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง
- 4) เพื่อให้เป็นแหล่งสถิติข้อมูลพื้นฐานและข่าวสารด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมในหมู่บ้าน

3.1.3 หน้าที่ของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) สำรวจและจัดทำข้อมูล เพื่อเป็นแหล่งสถิติข้อมูลพื้นฐานด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม
- 2) ประสานงานและร่วมดำเนินการกับหน่วยราชการ องค์กรภาคเอกชน ในการแก้ไขปัญหาและจัดบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
- 3) เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม
- 4) ระดมความร่วมมือของประชาชน และผู้แทนประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- 5) รายงานเหตุสาธารณภัย และปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในหมู่บ้าน
- 6) ดำเนินการด้านการสงเคราะห์และฟื้นฟู การพัฒนา ค้ำครองและป้องกันการยกระดับคุณภาพชีวิตและรวบรวมสถิติข้อมูลของราษฎรในหมู่บ้าน
- 7) จัดให้บริการอื่นๆ ที่คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเห็นสมควรและเหมาะสม

3.1.4 แนวทางในการดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ให้ปฏิบัติดังนี้

1) ด้านการสงเคราะห์และฟื้นฟู

(1) ช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้ประสบสาธารณภัย ผู้ประสบปัญหาด้านแรงงาน และให้คำปรึกษาแนะนำ หรือด้านอื่นๆ ตามความเหมาะสม

(2) พิจารณาคัดเลือกผู้สูงอายุเพื่อรับเบี้ยยังชีพ

(3) สนับสนุนให้มีศูนย์บริการอื่นทางด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

2) ด้านการพัฒนา ค้ำครองและป้องกัน

(1) สนับสนุนให้มีการแต่งตั้งอาสาสมัครตามที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจัดตั้งขึ้น

(2) สอดส่อง ดูแล เฝ้าระวัง ปัญหาความประพฤติกของเด็กและเยาวชน ในหมู่บ้าน การเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นของสตรีและเยาวชนสตรี รวมทั้งการเคลื่อนย้าย แรงงานของประชาชนในหมู่บ้าน

(3) เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจและแนวปฏิบัติด้านแรงงานและ สวัสดิการสังคม

(4) ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จัดอบรมอาสาสมัครตามที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จัดตั้งขึ้น เพื่อเสริมการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยร่วมกับทางราชการช่วยเหลือประชาชนที่ ประสบปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมตลอดจนอบรมสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(5) รับเรื่องราวร้องทุกข์ เกี่ยวกับด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) ด้านการยกระดับคุณภาพ

(1) ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและองค์กรภาคเอกชน จัดฝึกอาชีพ จัดอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงานและจัดหางานให้แก่ประชาชนวัยทำงานในหมู่บ้าน

(2) พิจารณาคัดเลือก กลุ่มผู้ยากไร้ในหมู่บ้านเข้าร่วม โครงการพัฒนา คุณภาพชีวิตครอบครัวในชนบท

(3) ร่วมกับหน่วยราชการ หรือองค์กรภาคเอกชนฝึกอาชีพ จัดอบรม ฝีมือแรงงานและจัดหางานแก่คนพิการ

4) ด้านสถิติข้อมูล

(1) สำรวจข้อมูล และจัดทำทะเบียนผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน เช่น เด็ก คนชรา คนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาด้าน แรงงานและสวัสดิการสังคมอื่นๆ

(2) สำรวจข้อมูลสวัสดิการสังคมครัวเรือน เพื่อทราบปัญหาและ วางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน

(3) ตำรวจข้อมูลด้านแรงงาน เกี่ยวกับจำนวนสถานประกอบการ ประเภทกิจการ กำลังแรงงานและการเคลื่อนย้ายแรงงาน

3.1.5 บทบาทของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในการสร้างความเข้มแข็งแก่หมู่บ้าน

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านได้ช่วยสร้างความเข้มแข็งแก่หมู่บ้านตามแนวทางยุทธศาสตร์เชิงรุก ดังนี้

1) การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านได้สร้างโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน โดยการปฏิบัติจริงร่วมกับหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ และเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงมิใช่ถูกสั่งให้มีส่วนร่วม ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เกิดขึ้นจากปัญหาความต้องการของชาวบ้าน มิใช่เกิดจากปัญหาความต้องการของรัฐ ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจและสามารถเข้าร่วมในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การก่อตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การคัดเลือกที่ทำการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแผนงาน การให้บริการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน การรณรงค์หาทุนเข้ากองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และผู้นำในหมู่บ้านมีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมากและปัจจุบันผู้นำในหมู่บ้านมีทัศนคติในการยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากขึ้น

2) ความเป็นองค์กรประชาชน : ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นองค์กรของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง แม้จะเกิดด้วยการริเริ่มจากหน่วยงานของรัฐ เพราะอำนาจการตัดสินใจในการก่อตั้งอยู่ที่ประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนมีความต้องการและตัดสินใจจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพราะสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน ที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านในหมู่บ้านปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านชัดเจน และตรงกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสและประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน และการกระจายบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของรัฐให้เป็นไปอย่างรวดเร็วทั่วถึงและ

เป็นธรรม เจ้าหน้าที่และประชาชนได้พยายามปรับบทบาทให้เหมาะสม โดยอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันและสามารถทำได้โดยอาศัยการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งได้พบความสำเร็จเป็นอย่างดีในศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ที่มีความตั้งใจจริง หนึ่งการเกื้อหนุนของหน่วยงานของรัฐอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในด้านการบริการวิชาการ การประสานงาน การสนับสนุนงบประมาณในส่วนที่รัฐต้องรับผิดชอบ การปรับรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน

3) การสร้างการพึ่งตนเองของชุมชน : ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการพึ่งตนเองของชุมชน โดยทำให้ประชาชนและชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง จนกลไกการพัฒนาได้เคลื่อนย้ายจากรัฐสู่ประชาชน ประชาชนและชุมชนมีองค์กรของประชาชนที่เป็นศูนย์กลางด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ทำหน้าที่แทนหน่วยงานของรัฐ และชุมชนเริ่มมีการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีและศีลธรรมอันดีงามขึ้นมาใหม่ ในลักษณะที่ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนพึ่งตนเองได้

การพึ่งตนเองของชุมชนที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน คือ ด้านระบบการผลิต ช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในหมู่บ้านของตนเอง มีการพัฒนาอาชีพ มีการพัฒนาฝีมือแรงงาน มีรายได้พอมีพอกิน ด้วยระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันในชุมชน ช่วยให้ชุมชนมีสถาบันครอบครัวที่อบอุ่น ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือแบ่งปันให้แก่ผู้ด้อยโอกาสและผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนในหมู่บ้าน ด้านระบบคุณค่า ศาสนา และความเชื่อ สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาจิตใจที่ดีขึ้น มีความสามัคคีและเห็นคุณค่าของสถาบันหลักต่างๆ ของชุมชน เช่น ผู้อาวุโส สถาบันทางศาสนา ฯลฯ

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ “บทบาท” นั้นมีผู้เสนอไว้หลายทัศนะด้วยกัน เช่น

เดวิส (Keith Davis : 1962:45) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบว่า “การที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดต้องมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งนั้นเสมอ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

ที่กำหนดไว้" จะต้องเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันระหว่างบุคคลผู้ดำรงตำแหน่ง และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง"

ทิตยา สุวรรณชฎ (2507 : 169) ได้ศึกษาเกี่ยวกับฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของมนุษย์ และได้สรุปสาระสำคัญไว้ดังนี้

- 1) มีฐานะตำแหน่งอยู่จริงในทุกสังคมและมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้ามาครอง
- 2) มีบทบาทที่ควรจะเป็นอยู่ประจำในแต่ละตำแหน่ง
- 3) วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
- 4) การที่คนเราจะทราบถึงฐานะและตำแหน่งนั้นๆ ได้มาจากส่วนประกอบในสังคมนั้นๆ

5) บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในตำแหน่งนั้นๆ เพราะพฤติกรรมจริงนั้นเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกของตนเอง และบุคลิกภาพของผู้อื่นที่เข้ามารวมกันในพฤติกรรม และเป็นเครื่องกระตุ้นที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

จากแนวความคิดต่างๆ สามารถกล่าวได้ว่า บทบาทเป็นเรื่องของภาระหน้าที่ที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งต้องปฏิบัติ การปฏิบัติของผู้ดำรงตำแหน่งมีความเกี่ยวข้องอยู่กับความคาดหวังในบทบาทนั้น จาก 3 แหล่งด้วยกัน คือ

- 1) ความคาดหวังของตำแหน่ง เป็นความคาดหวังที่สถาบันหรือองค์กรมุ่งให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งปฏิบัติ โดยทั่วไปจะกำหนดเป็นหน้าที่ควบคู่กับตำแหน่งนั้นๆ
- 2) ความคาดหวังของบุคคลอื่นๆ ในสังคมเดียวกัน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามบทบาทนั้นๆ
- 3) ความคาดหวังของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เอง คือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง หรือผู้ที่แสดงบทบาทเองในกรณีบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งแสดงออกหรือปฏิบัตินั้นไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงขององค์กรและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ดำรงตำแหน่งจะเกิดการขัดแย้งซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นด้วย

บทบาทเป็นเครื่องกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลในสังคม ถ้าสังคมใดสมาชิกในสังคมทุกคนมีความรับผิดชอบในบทบาทของตนสูง สังคมนั้นจะมีความสุขและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

เฮเคอร์ (Fritz Heider : 18-33) ได้อธิบายถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอันมีผลต่อการกระทำและความคิดของบุคคล ในการศึกษาสิ่งที่เขานำมาอธิบายถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคล คือ

- ความเชื่อหรือค่านิยมจะเป็นตัวนำพฤติกรรมของบุคคล เขากล่าวว่าความเชื่อสามารถอธิบายความหมายและการกระทำของบุคคลได้ (Commonsense Psychology)
- ภาษาเป็นสื่อของแนวความคิด เป็นสัญลักษณ์หรือสื่อของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Language as a conceptual tool)
- การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis)
- การวิเคราะห์คำพูด (Word Analysis)
- ความเข้าใจเกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ ผลของการกระทำ เหตุผล (the underlying concept)

และผลจากการศึกษาของ เฮเคอร์ (Heider) พบว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอันมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของบุคคลขึ้นอยู่กับ

- 1) ความเข้าใจต่อบุคคลอื่น (perceiving the other person)
- 2) ความเข้าใจของบุคคลอื่น (the other person on perceiver)
- 3) การวิเคราะห์พฤติกรรมหรือการกระทำในขณะที่มีสัมพันธภาพ (the native analysis)
- 4) การมีผลตอบแทนในขณะที่มีสัมพันธภาพ (desire and pressure)
- 5) สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสัมพันธภาพ (environment at effect)
- 6) อารมณ์ ความรู้สึก (sentimental)
- 7) ความคาดหวังและค่านิยม (ought and value)
- 8) การขอร้องหรือการบังคับที่มีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (request and command)
- 9) การทำเนืองถึงประโยชน์และโทษ (benefit and harm)
- 10) การเกิดผลต่อบุคคลส่วนใหญ่ (reaction at the lot of the other person)

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

พัฒนา บุญรัตพันธ์ (เอกสารอัครดำเนิน : 3) ให้ความเห็นว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่ขั้นร่วมวางแผนโครงการ การเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใดที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ”

ลี เจ แครี่ (Lee J. Carry , อ้างในประภิต จันทรศรี ; 2534:24) กล่าวถึงแบบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมหมายถึง “การเป็นผู้สัมภาษณ์ ผู้ชักชวน ผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งเป็นผู้ค้นหาความช่วยเหลือ สนับสนุนในการปฏิบัติ”

แชปพิน (E. Sturt Chapin ; อ้างในเรื่องเดียวกัน : 24) ได้ทำการศึกษาแบบของการมีส่วนร่วมและได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ การมีส่วนร่วมประชุม การมีส่วนร่วมออกความคิดเห็น การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ และการมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

กู๊ดนอร์ค (Nard H. Goodenough อ้างในเรื่องเดียวกัน:24) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเมื่อพวกเขาเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกัน หรือการรับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ ด้วย”

จากความหมายที่บุคคลต่าง ๆ ทั่วไปจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง ความร่วมมือของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็นตรงกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการหนึ่งเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้วางไว้

แนวคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อชุมชนนั้น ประภาพร ศรีตระกูล (2528 : 19-30) ได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวความคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม

2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เราเคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ

3) อำนาจบังคับ ที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ

เงื่อนไขสำคัญที่ประชาชนจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มี ดังนี้

- 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participate)
- 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participate)
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participate)

นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้ (ไพฑูริย์ วอสอน : 2532 : 30)

- 1) ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 2) ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่าย ในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่จะได้รับ
- 3) ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
- 4) ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย
- 5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Inclusive Organization) เช่น กรรมการกลุ่มต่างๆ
- 2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม
- 3) การมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (non-representative) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

ลักษณะการมีส่วนร่วมมีหลายระดับดังนี้ คือ

- 1) เป็นสมาชิก
- 2) เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม
- 3) เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ
- 4) เป็นกรรมการ

5) เป็นประธานกรรมการ

และสำหรับแบบอย่างของผู้ที่มีส่วนร่วม (Types of Participation) ผู้ที่มีส่วนร่วมมี 3 แบบ ดังนี้คือ

- 1) เป็นผู้กระทำการ (The Actor) คือ มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรม
- 2) เป็นผู้รับผลการกระทำ (The Recipient) คือ ได้รับผลจากกิจกรรมโดยตรง
- 3) เป็นสาธารณชนทั่วไป (The public) คือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง

โดยตรง แต่ว่ามีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

วิธีการส่งเสริมการร่วมมือ ได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความร่วมมือไว้ดังนี้ (สงวน สุทธิเสกอรุณ และคณะ ,2524 : 163-164)

- 1) พยายามสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันในความมุ่งหมายของกลุ่ม
- 2) ให้สมาชิกพยายามหัดสังเกตความต้องการของกันและกัน เพื่อจะได้ช่วยเหลือ

ให้ตรงจุด

- 3) ให้สมาชิกสำรองทำหน้าที่แทนสมาชิกที่ขาดหายไปเพื่อให้งานเดินต่อไป
- 4) ให้สมาชิกยอมรับและพอใจซึ่งกันและกัน
- 5) ให้สมาชิกโน้มน้าว หรือชักชวนกันไป ในทางที่ดีตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม
- 6) ให้สมาชิกช่วยเหลือและให้ความสะดวกซึ่งกันและกัน
- 7) สร้างเสถียรภาพของโครงสร้างของกลุ่มให้มั่นคง

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน

(ดร. ดิเรก ฤกษ์หรัาย, 2522 : 75) มีดังนี้

1) การสร้างศรัทธาหรือความเชื่อถือสำหรับคนในชุมชน ผู้ที่จะดำเนินงานพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเกิดความศรัทธาเชื่อถือ

2) การก่อตั้งกลุ่มในชุมชน โดยปกติแล้วกลุ่มที่รู้จักรวมตัวกันได้ดีที่สุด ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพระดับสูง และมักเป็นชนชั้นกลางมากกว่ากลุ่มที่มีฐานะยากจน ดังนั้นการจัดตั้งกลุ่มในระยะแรก ๆ อาจต้องเน้นประชาชนที่มีฐานะดีก่อนและไม่ควรให้ไปกระทบกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว ในการตั้งกลุ่มเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น ต้องมีเป้าหมายดังนี้

(1) ตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วม

(2) ต้องมีการกระจายผลประโยชน์ดังกล่าวแก่สมาชิกในกลุ่มอย่างยุติธรรม

(3) จัดให้มีกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ โดยเฉพาะกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหรือหาผลกำไรเพื่อให้สมาชิกรวมตัวกันอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

(4) มีการเพิ่มจำนวนสมาชิกในห้องถ้ำให้มากขึ้น และขยายออกไปสู่ชุมชนใกล้เคียง

(5) ให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับสถาบันอื่นในระดับสูงกว่าเพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนมากขึ้น

3) การจัดระบบให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการสร้างองค์กรในรูปแบบที่จะทำให้กลุ่มทำงานอย่างได้ผล มีการเชื่อมโยงเป้าหมายของกลุ่มให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสมาชิก มีมาตรการในการเลือกผู้นำที่มีความสามารถ มีการประชุมปรึกษาหารือกัน

4) การให้การศึกษาแก่สมาชิกของกลุ่มเป็นระยะ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันและมีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีสำหรับการประกอบอาชีพของสมาชิก

5) การดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่ม ต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ เพื่อให้โครงการเหล่านั้นแก้ปัญหาและสนองความต้องการของกลุ่มได้ สมาชิกทุกฝ่ายจะมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุป ในการดำเนินงานพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหน่วยงานภายนอกที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทและการต่อสู้แข่งขันของกลุ่มการเมืองที่มีอยู่ในชุมชนให้มากขึ้น โดยทำการศึกษาโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน โดยเฉพาะคนยากจนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ที่มีรากฐานอยู่บนความต้องการของคนในชุมชน สอดคล้องกับสภาพต่าง ๆ ของชุมชน โดยบุคคลภายนอกมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล ข่าวสาร เพื่อการรับรู้เป็นสำคัญเพื่อนำไปสู่

ความสามารถในการค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การดำเนินการ และควบคุมประเมินผล ให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ของชุมชน ตลอดจนการพึ่งตนเองในระยะยาว

จากแนวคิดต่างๆ ดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 3 ระดับ คือ

1) ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมสูง คือ ประชาชนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มหาปัญหา ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา ปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผลกิจกรรมที่ทำ กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเองทั้งหมด

2) ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง คือ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมเพียงบางส่วนของกิจกรรม เช่น ได้รับการบอกเล่าหรือปรึกษาในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งบางเรื่องประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นของกิจกรรม

3) ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยหรือไม่มีส่วนร่วมเลย คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำขึ้นประชาชนไม่มีส่วนร่วมเลย ประชาชนเป็นผู้รับฟัง รอรับคำสั่ง เป็นผู้รับบริการเท่านั้น รายละเอียดของกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ นั้นประชาชนไม่มีส่วนร่วม

3.4 แนวคิดการบริหารและกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น

จุดมุ่งหมายการพัฒนา

คำว่า “การพัฒนา” หมายถึง กระบวนการในอันที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือมีความเจริญก้าวหน้า โดยการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนหรือสังคมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บรรลุเป้าหมายที่ชุมชนหรือสังคมนั้นได้เลือกสรรค์แล้ว ด้วยการควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (พิทยา สุวรรณชฎ, 2522 : 345)

สำหรับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาท้องถิ่นนั้น เป็นการใช้ความพยายามเพื่อดำเนินการพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหา หรือตอบสนองความต้องการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนในแต่ละชุมชนตามความเป็นจริง โดยใช้ทรัพยากรทั้งภายในและภายนอก ซึ่งความจำเป็นขั้นพื้นฐานเหล่านี้กำหนดขึ้น โดยคำนึงถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาว่า สถานภาพปัจจุบันของประชาชนกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างไร และคำนึงถึงเกณฑ์ความเป็นไปได้ในทางวิชาการและภาวะการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ระดับความจำเป็นของตนเอง (นวลจันทร์ สักดิ์ธนากุล, 2534:15)

ปรัชญาและแนวคิดของการบริหารงานพัฒนาชนบท

เป็นที่ทราบกันว่าการพัฒนาชนบทในอดีตที่ผ่านมา ผลของการพัฒนายังไม่กระจายไปสู่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึง ทำให้ประชาชนในชนบทแต่ละชุมชนในระดับหมู่บ้านเป็นจำนวนมากที่ยังคงเผชิญอยู่กับปัญหาพื้นฐานในด้านต่างๆ ด้วยเหตุนี้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา ได้พยายามมุ่งเน้นที่จะลดปัญหาความแตกต่างในปัญหาของสังคม โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาชนบทเขตพื้นที่ยากจนที่เน้นลำดับความสำคัญ พร้อมกันนั้นก็ได้กำหนดรูปแบบการบริการ และกลยุทธ์ในการพัฒนาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการประสานงานของทุก ๆ ฝ่าย และในขณะเดียวกันก็มุ่งเพิ่มความสามารถของชาวชนบทให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองให้มากที่สุด “ไม่ใช่ผู้รับตลอดไป” กระบวนการพัฒนาชนบทในอดีตนั้นถือว่าเป็นระบบ “โครงการ” คือ ประกอบด้วยโครงการจำนวนมากมาจัดกระจายกันอยู่ทุกระดับ ต่างก็มีการบริหารที่เป็นเอกเทศ ขาดการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผลเสียที่เห็นได้ชัดคือ การขาดพลังในการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชนบท ความไม่สามารถที่จะขยาย “ความรู้และเทคนิค” ลงไปให้ถึงพื้นที่อันกว้างขวางให้เหมาะสมกับสภาพที่แตกต่างกันอย่างมากในชนบท และการขาดระบบที่จะทำให้ผู้ “เข้าร่วม” ในการพัฒนาชนบทได้เข้าร่วมอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น (อ้างใน ทรงฤทธิ์ พิมพ์โพธิ์, 2536:26)

เจตนารมณ์ของการพัฒนาชนบทแนวใหม่จึงจัดการให้มีระบบการพัฒนาโดยใช้ “แผน” เป็นแกนนำ ได้มีการกำหนดเจตนารมณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้นำการปฏิบัติของทางราชการ องค์กรเอกชน และประชาชน มิใช่เจตนารมณ์ที่ครอบงำประชาชนให้ตกอยู่ในสภาพ “ผู้รับ” ดังผลของการพัฒนาในอดีต รัฐได้กำหนดเจตนารมณ์ในการพัฒนาชนบทไว้ 2 ประการ คือ

- 1) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น ในการวิเคราะห์ปัญหาและเลือกโครงการหรือแนวทางที่ตนต้องการสำหรับแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านชนบทของตน
- 2) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมมือกันดำเนินการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปรับปรุงด้วยตนเองได้ และให้เน้นความสำคัญในการสนับสนุนประชาชนยากจนให้ทั่วถึงมากที่สุด

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทจริงจังในการตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมในทางเศรษฐกิจสังคมทุกระดับ ในด้านการวางแผน

บทบาทสำคัญของประชาชนต่อการเลือกทางร่วมปฏิบัติงาน และร่วมประเมินผลโครงการที่กำหนดขึ้น เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น

Fraklyn Risk (อ้างในทรงฤทธิ์ พิมพ์โพธิ์, 2536:28) มีความเห็นว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาในด้านต่อไปนี้

- 1) ประชาชนคือ ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการผลิต
- 2) ประชาชนคือ ผู้มีบทบาทในการวางแผน การปฏิบัติกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ ที่จะทำให้ระดับรายได้และการจ้างงานสูงขึ้น เป็นผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ทำให้ประชาชนมีโอกาสได้รับบริการสาธารณะโดยตรง และได้รับปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ตรงตามที่ต้องการมากขึ้น
- 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โดยความสมัครใจยอมทำให้โอกาสในการพึ่งตนเองมากขึ้น เพิ่มความมั่นใจในตนเองให้สูงขึ้น และมีศักยภาพสูงขึ้น

การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์นั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลยุทธ์การพัฒนาที่เห็นความสำคัญของประชาชนในระดับรากหญ้า (grass roots) โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ประกอบทั้งทางด้านการกระจายอำนาจ การวางแผนส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และกำหนดแนวทางการพัฒนาจากล่างขึ้นบน

สำหรับในการพัฒนาตามทฤษฎีการพัฒนาและการมีส่วนร่วม นักวิชาการและนักปฏิบัติการต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้ 4 ลักษณะ (World Employment Conference, อ้างถึงในทรงฤทธิ์ พิมพ์โพธิ์, 2536:29) ดังนี้

- 1) เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือ ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน กล่าวคือ เป็นผู้ให้ความหมายและกำหนดรายละเอียดที่เป็นเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานในบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนตนเอง ทั้งนี้เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความต้องการและความจำเป็นแตกต่างกัน ถึงแม้จะอยู่ในภูมิภาคหรือขอบเขตของประเทศเดียวกัน นอกจากนั้นความจำเป็นขั้นพื้นฐานยังอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขของเวลาและระดับการพัฒนาที่ต่างกัน ดังนั้นเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานจึงต้องเป็นการกำหนดร่วมกันของประชาชน โดยประชาชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นหลัก

2) เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนจะโน้มนำให้ทรัพยากรที่ต้องการสำหรับการพัฒนามีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ความรู้ของตน ทักษะด้านต่าง ๆ แรงงาน ที่ดิน และทรัพย์สินอื่น ๆ ที่จะทำให้องค์กรที่จัดทำขึ้นสัมฤทธิ์ผล

3) เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิชาการ กระจายสินค้า และบริการให้สมบูรณ์ขึ้น การมีโอกาสนในการร่วมตัดสินใจในกระบวนการพัฒนา เป็นหนทางหนึ่งที่จะประกันว่าผลประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและการพัฒนา จะได้ออกจัดสรรและกระจายออกไปอย่างเป็นธรรม

4) เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สิ่งนี้เป็นผลทางการพัฒนาจิตใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางและจุดหมายปลายทางในตัวเอง ในแง่ที่ว่าประชาชนทุกคนต่างก็มีจิตปรารถนาและเกิดความรู้สึกพึงพอใจอย่างลึกลับในการที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงานที่เกื้อหนุนต่อการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของคน ทางเลือกของรัฐในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ประชาชนจะมีบทบาทในกระบวนการพัฒนาเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทั้งในทางโครงสร้างและพฤติกรรมของทั้งฝ่ายรัฐบาลและพฤติกรรมของประชาชน (อ้างในทรงฤทธิ์ พิมพ์โพธิ์, 2536:29)

1) ทางด้านรัฐบาล บทบาทที่สำคัญคือ การกระจายอำนาจ การวางแผนและการเลือกกลยุทธการพัฒนาที่เอื้ออำนวยต่อการกำหนดแนวทางจากระดับล่าง (Bottom-up Planning) และสนับสนุนทางการเงิน ด้านวิชาการ และด้านอื่นๆ ที่จำเป็น

2) ทางด้านประชาชน อาจจะเลือกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์โดยอาศัยรูปแบบในหลายระดับ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่โดยเสรีและสมัครใจในองค์กรต่าง ๆ เช่น

- การเป็นตัวแทนของประชาชนในหน่วยการปกครองท้องถิ่น หรือการมีส่วนร่วมรูปแบบอื่นๆ ในการบริหารงานท้องถิ่น
- องค์กรประชาชนเพื่อการพัฒนาและช่วยตนเอง
- กลุ่มกิจกรรมสตรีอาสาสมัคร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 8 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในการเป็นองค์กรประชาชน

ส่วนที่ 3 ความเข้มแข็งของกรรมการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ส่วนที่ 4 ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านการบริหารเงินกองทุน

ส่วนที่ 5 ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านการประสานงานกับ

หน่วยงานต่าง ๆ

ส่วนที่ 6 ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านการดำเนินการ

ส่วนที่ 7 ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในภาพรวม

ส่วนที่ 8 ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้มีความ

เข้มแข็ง และดำเนินการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ตามวัตถุประสงค์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

1.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 344 ศูนย์ จากที่มีอยู่ทั้งสิ้น 364 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 94.51 ของจำนวนศูนย์ที่มีอยู่ทั้งสิ้นในจังหวัดนนทบุรีเมื่อปี 2543 (ตารางที่ 4.1)

1.2 กลุ่มตัวอย่างจำแนกรายอำเภอ

กลุ่มตัวอย่างที่จัดเก็บเมื่อจำแนกเป็นรายอำเภอ พบว่า เป็นศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่อยู่ในอำเภอปากเกร็ดและอำเภอบางใหญ่มากที่สุด คือ 64 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 18.60 รองลงมาคือ อำเภอบางบัวทองและอำเภอไทรน้อย 60 ศูนย์ อำเภอเมือง 53 ศูนย์ และอำเภอบางกรวย 43 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 17.44, 17.44, 15.41, และ 2.50 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 จำนวนตัวอย่างศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจําแนกรายอำเภอ

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนรวม	จำนวนตัวอย่าง		ร้อยละของ จำนวนรวม
			จำนวน	ร้อยละ	
1	บางใหญ่	65	64	18.60	98.46
2	ปากเกร็ด	64	64	18.60	100.00
3	บางบัวทอง	78	60	17.44	76.92
4	ไทรน้อย	60	60	17.44	100.00
5	เมือง	54	53	15.41	98.15
6	บางกรวย	43	43	12.50	100.00
รวม		364	344	100.00	94.51

ส่วนที่ 2 ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในการเป็นองค์กรประชาชน การศึกษาถึงความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในการเป็นองค์กรประชาชน เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกกรรมการ ศสพ. การสอดคล้องดูแลผู้ประสบความเดือดร้อนหรือมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของ ศสพ. ในภาพรวมพบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรีมีความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชนอยู่ในระดับเข้มแข็ง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 (ตารางที่ 4.4) และเมื่อแยกศึกษาในแต่ละประเด็นมีผลการศึกษา ดังนี้

2.1 การเป็นองค์กรของประชาชนในแต่ละกิจกรรมที่ทำการศึกษา พบว่า (ตารางที่ 4.2)

2.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกกรรมการ ศสพ. ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการเพียงบางคน คือ 251 ศูนย์ หรือร้อยละ 72.97 ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่กรรมการผ่านการคัดเลือกจากประชาชนทุกคนมีอยู่จำนวน 67 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 19.48 และศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการมีอยู่จำนวน 26 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.56

2.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสอดส่องดูแลผู้ประสพความเดือดร้อนหรือให้ข้อมูลแก่ ศสพ. พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการสอดส่องดูแลผู้ประสพความเดือดร้อนหรือให้ข้อมูลแก่ ศสพ. เพียงบางครั้งเท่านั้น คือ มีอยู่ 212 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 61.63 ส่วนที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการสอดส่องดูแลเป็นประจำสม่ำเสมอ มีอยู่ 109 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 31.69 ส่วนที่ไม่ให้ความร่วมมือในการสอดส่องดูแลหรือให้ข้อมูลแต่อย่างใด มีอยู่ 23 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.69

2.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือมีส่วนร่วมดำเนินการ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือมีส่วนร่วมดำเนินการเป็นบางครั้งเท่านั้น คือ 250 ศูนย์ หรือร้อยละ 72.67 รองลงมาประชาชนมีส่วนร่วมทุกครั้ง จำนวน 63 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 18.31 และศูนย์ที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาหรือเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ จำนวน 31 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 9.01

2.1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์จากการดำเนินการของ ศสพ. พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์จากการดำเนินการของ ศสพ. เพียงบางกิจกรรม คือ 226 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 65.70 มีส่วนร่วมทุกกิจกรรมจำนวน 100 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 29.07 และไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใดจำนวน 18 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 5.23

2.2 จำนวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกตามระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชน จากการศึกษาพบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีความเข้มแข็งด้านการเป็นองค์กรประชาชนอยู่ในระดับที่ไม่มี ความเข้มแข็ง คือมีอยู่จำนวน 195 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 56.69 รองลงมา อยู่ในระดับเข้มแข็ง จำนวน 99 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 28.78 และอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก จำนวน 50 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 14.53 (ตารางที่ 4.3)

อำเภอที่มีจำนวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับเข้มแข็งมากมากที่สุด คือ อำเภอไทรน้อย (ร้อยละ 35) รองลงมาคือ อำเภอเมือง (ร้อยละ 15.10) อำเภอบางกรวย (ร้อยละ 11.63) อำเภอปากเกร็ด (ร้อยละ 10.93) อำเภอบางใหญ่ (ร้อยละ 7.81) และอำเภอบางบัวทอง (ร้อยละ 6.67) ตามลำดับ (ตารางที่ 4.3)

2.3 ระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชนจำแนกรายอำเภอ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งในภาพรวมของแต่ละอำเภอพบว่า ทุกอำเภอยกเว้นอำเภอ บางบัวทองมีระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชนอยู่ในระดับเข้มแข็ง โดย ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชน สูงสุด คือ อำเภอไทรน้อย ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 5.65 รองลงมา คือ อำเภอเมือง (ค่าเฉลี่ย 4.89) อำเภอ ปากเกร็ด (ค่าเฉลี่ย 4.86) อำเภอบางกรวย (ค่าเฉลี่ย 4.60) อำเภอบางใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 4.44) และอำเภอที่มีระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชนต่ำสุด คือ อำเภอบางบัวทอง ซึ่งเป็นอำเภอเดียวที่มีระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชนอยู่ในระดับไม่ เข้มแข็ง คือ มีค่าเฉลี่ย 3.77 (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.2 การเป็นองค์กรประชาชนจำแนกตามกิจกรรมและจำนวนศูนย์

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกกรรมการ ศสพ.	344	100.00
- ไม่มี	26	7.56
- คัดเลือกบางคน	251	72.97
- คัดเลือกทุกคน	67	19.48
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกดูแลผู้ประสบความเดือดร้อนหรือให้ข้อมูลแก่ ศสพ.	344	100.00
- มี	23	6.69
- มีบางครั้ง	212	61.63
- มีประจำสม่ำเสมอ	109	31.69
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนทางการแก้ไขปัญหาหรือมีส่วนร่วมดำเนินการ	344	100.00
- ไม่มี	31	9.01
- มีบางครั้ง	250	72.67
- ทุกครั้ง	63	18.31

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมรับผิดชอบและ และรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของ ศสข.	344	100.00
- ไม่มี	18	5.23
- มีบางกิจกรรม	226	65.70
- ทุกกิจกรรม	100	29.07

ตารางที่ 4.3 จำนวน ศสข. จำแนกตามระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชน
และอำเภอ

อำเภอ	ไม่เข้มแข็ง		เข้มแข็ง		เข้มแข็งมาก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	30	56.60	15	28.30	8	15.10	53	100
บางกรวย	30	69.77	8	18.60	5	11.63	43	100
ปากเกร็ด	30	46.88	28	42.19	7	10.93	64	100
บางบัวทอง	44	73.33	12	20.00	4	6.67	60	100
บางใหญ่	37	57.81	22	34.38	5	7.81	64	100
ไทรน้อย	24	40.00	15	25.00	21	35.00	60	100
รวม	195	56.69	99	28.78	50	14.53	344	100

ตารางที่ 4.4 ระดับความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชนจำแนกตามคะแนนและ
อำเภอ

อำเภอ	คะแนนเต็ม	จำนวน ตัวอย่าง	คะแนนรวม	คะแนนที่ได้		ค่าเฉลี่ย	S.D.
				จำนวน	ร้อยละ		
ไทรน้อย	8	60	480	339	70.63	5.65	1.62
เมือง	8	53	424	259	61.08	4.89	1.53
ปากเกร็ด	8	64	512	311	60.00	4.86	1.17
บางกรวย	8	43	344	198	57.56	4.60	1.05
บางใหญ่	8	64	512	284	55.47	4.44	1.60
บางบัวทอง	8	60	480	226	47.08	3.77	1.79
รวม	8	344	2,752	1,617	58.76	4.70	1.60

ส่วนที่ 3 ความเข้มแข็งของกรรมการของศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้าน

ในการศึกษาเกี่ยวกับกรรมการของศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้าน ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจงาน ศสช.ของกรรมการ การปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย การจัดประชุมกรรมการและการจัดบันทึกการประชุมในภาพรวมพบว่า ศสช. ในจังหวัดนนทบุรี กรรมการ ศสช. มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็ง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 (ตารางที่ 4.7) และเมื่อแยกศึกษาในแต่ละประเด็นมีผลการศึกษาดังนี้

3.1 การดำเนินงานของกรรมการศูนย์ในแต่ละกิจกรรมที่ทำการศึกษา มีผลการศึกษาในแต่ละกิจกรรม (ตารางที่ 4.5) ดังนี้

3.1.1 ความรู้ความเข้าใจงานศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้านของกรรมการ ศสช. พบว่า ศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ คือ จำนวน 248 ศูนย์ หรือร้อยละ 72.09 มีกรรมการบางคนเท่านั้นที่มีความรู้ ความเข้าใจงานของ ศสช. ส่วนศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้านที่กรรมการทุกคนของ ศสช. มีความรู้ความเข้าใจในงานของ ศสช. จำนวน 92 ศูนย์ หรือร้อยละ 26.74 และศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้านซึ่งกรรมการทุกคนไม่มีความรู้ความเข้าใจในงานของ ศสช.จำนวน 4 ศูนย์ หรือร้อยละ 1.16

3.1.2 การปฏิบัติภารกิจครบถ้วนตามที่ได้รับมอบหมายของกรรมการ สสب. พบว่า ส่วนใหญ่จะมีกรรมการเพียงบางคนที่มีการปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายครบถ้วน คือ จำนวน 238 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 69.19 รองลงมา คือ กรรมการทุกคน มีการปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายจำนวน 92 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 26.74 ส่วนที่มีเฉพาะประธานเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจแต่เพียงผู้เดียวมีอยู่จำนวน 14 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.07

3.1.3 การจัดให้มีการประชุมกรรมการ สสب. พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดประชุมเพียงบางครั้ง จำนวน 272 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 79.07 ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่มีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือนมีอยู่จำนวน 37 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 10.76 และไม่มีการจัดประชุมกรรมการ สสบ. จำนวน 33 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 9.56

3.1.4 การจดบันทึกการประชุมคณะกรรมการ สสب. พบว่า สสบ. ส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกการประชุมคือจำนวน 188 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 54.65 ส่วนที่มีการจดบันทึกการประชุมทุกครั้ง จำนวน 150 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 43.60

3.2 จำนวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกตามระดับความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งของกรรมการ สสบ. แยกเป็นรายศูนย์ พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่กรรมการของศูนย์มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็ง คือมีอยู่จำนวน 150 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 43.60 รองลงมาเป็นศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่กรรมการศูนย์มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง จำนวน 145 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 42.15 และมีกรรมการที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก จำนวน 49 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 14.24 (ตารางที่ 4.6)

อำเภอที่กรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก มากที่สุด คือ อำเภอไทรน้อย (ร้อยละ 26.67) รองลงมาคือ อำเภอเมือง (ร้อยละ 15.09) อำเภอบางบัวทอง (ร้อยละ 13.33) อำเภอปากเกร็ด (ร้อยละ 10.94) อำเภอบางใหญ่ (ร้อยละ 10.94) และอำเภอบางกรวย (ร้อยละ 6.98) ตามลำดับ (ตารางที่ 4.6)

3.3 ระดับความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกรายอำเภอ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งในภาพรวมของแต่ละอำเภอพบว่าเกือบทุกอำเภอมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็ง ยกเว้นอำเภอบางบัวทอง ซึ่งอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง โดยอำเภอที่กรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับ

เข้มแข็งสูงสุด คือ อำเภอไทรน้อย (ค่าเฉลี่ย 4.43) รองลงมา คือ อำเภอบางใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 4.16) อำเภอบางกรวย (ค่าเฉลี่ย 3.98) อำเภอปากเกร็ด (ค่าเฉลี่ย 3.88) อำเภอเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.64) และอำเภอบางบัวทอง มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง คือ มีค่าเฉลี่ย 3.43 (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.5 ความรู้และกิจกรรมของกรรมการ ศสข. จำแนกตามกิจกรรมและจำนวนศูนย์

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. ความรู้ความเข้าใจงาน ศสข. ของกรรมการ ศสข.	344	100.00
- ไม่มี	4	1.16
- มีความรู้ความเข้าใจบางคน	248	72.09
- มีความรู้ความเข้าใจทุกคน	92	26.74
2. การปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนของกรรมการ ศสข	344	100.00
- ไม่มี (ประธานทำคนเดียว)	14	4.07
- มีผู้ปฏิบัติภารกิจบางคน	238	69.19
- ผู้ปฏิบัติภารกิจทุกคน	92	26.74
3. การจัดให้มีการประชุมกรรมการ ศสข.	344	100.00
- ไม่มี	33	9.59
- มีการประชุมบางครั้ง	272	79.07
- ประชุมทุกเดือน	37	10.79
- ไม่ตอบ	2	0.58
4. การจดบันทึกการประชุมทุกครั้ง	344	100.00
- ไม่มี	188	54.65
- มี	150	43.60
- ไม่ตอบ	6	1.74

ตารางที่ 4.6 จำนวน ศสพ. จำแนกตามระดับความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์และอำเภอ

อำเภอ	ไม่เข้มแข็ง		เข้มแข็ง		เข้มแข็งมาก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	31	58.49	14	26.42	8	15.09	53	100
บางกรวย	12	27.91	28	65.12	3	6.98	43	100
ปากเกร็ด	28	43.75	29	45.31	7	10.94	64	100
บางบัวทอง	37	61.67	15	25.00	8	13.33	60	100
บางใหญ่	17	26.56	40	62.50	7	10.94	64	100
ไทรน้อย	20	33.33	24	40.00	16	26.67	60	100
รวม	145	42.15	150	43.60	49	14.24	344	100

ตารางที่ 4.7 ระดับความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์อำเภอตามคะแนนและอำเภอ

อำเภอ	คะแนนเต็ม	จำนวนตัวอย่าง	คะแนนรวม	คะแนนที่ได้		ค่าเฉลี่ย	S.D.
				จำนวน	ร้อยละ		
ไทรน้อย	7	60	420	266	63.33	4.43	1.48
บางใหญ่	7	64	448	266	59.38	4.16	1.13
บางกรวย	7	43	301	171	56.81	3.98	1.03
ปากเกร็ด	7	64	448	248	55.36	3.88	1.52
เมือง	7	53	371	193	52.02	3.64	1.30
บางบัวทอง	7	60	289	206	49.05	3.43	1.42
รวม	7	344	2,408	1,350	56.06	3.92	1.37

ส่วนที่ 4 ความเข้มแข็งของศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านการบริหารเงินกองทุน

ในส่วนนี้เป็นการศึกษา ความเข้มแข็งของศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านการบริหารเงินกองทุนได้ศึกษาเกี่ยวกับการระดมเงินทุน ความสามารถในการช่วยเหลือประชาชนโดยใช้เงินของ ศสพ. การเบิกจ่ายเงินกองทุนตามมติกรรมการ ศสพ. และการลงรายรับ - จ่าย เงินกองทุน โดยในภาพรวมพบว่า ศสพ. ใน จังหวัดนนทบุรี มีความเข้มแข็งในด้านการบริหารเงินกองทุนอยู่ในระดับเข้มแข็ง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.04 (ตารางที่ 4.10) และเมื่อแยกศึกษาในแต่ละประเด็นมีผลการศึกษาดังนี้

4.1 การบริหารเงินกองทุนในแต่ละกิจกรรมที่ศึกษา มีผลการศึกษาในแต่ละกิจกรรม (ตารางที่ 8) ดังนี้

4.1.1 การระดมเงินกองทุน พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ จำนวน 241 ศูนย์ หรือร้อยละ 70.06 ไม่มีการระดมเงินทุนเพิ่มจากกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่มีกิจกรรมเพื่อการระดมทุนเพิ่ม จำนวน 99 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 28.78

4.1.2 ความสามารถในการช่วยเหลือประชาชนโดยใช้เงินของ ศสพ. พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ใช้เงินทำประโยชน์และยังมีเงินกองทุนเหลือ 10,000 – 20,000 บาท คือ จำนวน 124 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 36.05 รองลงมา พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไม่มีการใช้เงินและเงินยังคงเหลือครบถ้วน จำนวน 113 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 32.85 ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ใช้เงินทำประโยชน์และมีเงินคงเหลือน้อยกว่า 10,000 บาท คือ จำนวน 66 ศูนย์ หรือร้อยละ 19.19 ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ใช้เงินทำประโยชน์และเหลือเงินกองทุนมากกว่า 20,000 บาท จำนวน 18 ศูนย์ หรือร้อยละ 5.23 และศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ใช้เงิน ศสพ. หมดยังไม่เกิดประโยชน์ในความเห็นของบัณฑิตอาสาที่เก็บข้อมูล จำนวน 9 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 2.62

4.1.3 การเบิกจ่ายเงินกองทุนตามมติกรรมการ ศสพ. พบว่ามีการเบิกจ่ายเงินกองทุนทุกครั้งตามมติกรรมการศสพ. จำนวน 205 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 59.59 ไม่มีการเบิกจ่ายเงินตามมติของกรรมการ ศสพ. จำนวน 69 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 20.06 มีการเบิกจ่ายตามมติกรรมการ ศสพ. เป็นบางครั้ง จำนวน 62 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 18.02

4.1.4 การลงรายการรับ - จ่ายเงินกองทุน พบว่า มีการลงรายการทุกครั้งที่มีการรับ - จ่ายเงินกองทุน จำนวน 205 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 59.59 ไม่มีการลงรายการรับ - จ่ายเงินกองทุน จำนวน 66 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 19.19 มีการลงรายการรับ - จ่ายเป็นบางครั้ง จำนวน 65 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 18.90

4.2 จำนวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกตามระดับความเข้มแข็งของการบริหารเงินกองทุน หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งของการบริหารเงินกองทุน แยกเป็นรายศูนย์ พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งด้านการบริหารเงินทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านใน

ระดับเข้มแข็งมาก จำนวน 131 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 38.08 รองลงมาคือมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับยังไม่เข้มแข็ง จำนวน 113 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 32.85 และมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งจำนวน 100 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 29.07 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.9)

อำเภอที่มีความเข้มแข็งด้านการบริหารเงินทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก มากที่สุด คือ อำเภอบางกรวย (ร้อยละ 53.49) รองลงมาคือ อำเภอปากเกร็ด (ร้อยละ 48.44) อำเภอไทรน้อย (ร้อยละ 38.33) อำเภอบางใหญ่ (ร้อยละ 37.50) อำเภอบางบัวทอง (ร้อยละ 31.67) และอำเภอเมือง (ร้อยละ 20.75) ตามลำดับ (ตารางที่ 4.9)

4.3 ระดับความเข้มแข็งของการบริหารเงินทุนของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกรายอำเภอ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งในภาพรวมของแต่ละอำเภอพบว่า อำเภอที่มีความเข้มแข็งด้านการบริหารเงินทุนอยู่ในระดับเข้มแข็ง รวม 4 อำเภอ คือ อำเภอบางกรวย อำเภอปากเกร็ด อำเภอไทรน้อย และอำเภอบางใหญ่ ส่วนอำเภอเมือง (ค่าเฉลี่ย 4.42) และอำเภอบางบัวทอง (ค่าเฉลี่ย 3.93) มีความเข้มแข็งด้านการบริหารเงินทุนอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง โดยที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งด้านการบริหารเงินทุนอยู่ในเข้มแข็งสูงสุด คือ อำเภอบางกรวย (ค่าเฉลี่ย 5.95) รองลงมา คือ อำเภอปากเกร็ด (ค่าเฉลี่ย 5.44) อำเภอไทรน้อย (ค่าเฉลี่ย 5.43) อำเภอบางใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 5.23)

ตารางที่ 4.8 การบริหารเงินทุนจำแนกตามกิจกรรมและจำนวน

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. มีการระดมเงินกองทุนเนื่องจากกิจกรรมต่างๆ	344	100.00
- ไม่มี	241	70.06
- มี	99	28.78
- ไม่ตอบ	4	1.16
2. ช่วยเหลือประชาชนโดยใช้เงิน ศสพ.และเงินจากส่วนอื่น ในชุมชนไปแล้วคือ	334	100.00
- ใช้เงิน ศสพ.หมดโดยไม่เกิดประโยชน์	9	2.62

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีการใช้เงิน และเงินยังเหลือครบ	113	32.85
- ใช้เงินทำประโยชน์ และเหลือเงินกองทุน ศสช. อยู่ต่ำกว่า 10,000 บาท	66	19.19
- ใช้เงินทำประโยชน์ และเหลือเงินกองทุน ศสช. 10,001-20,000 บาท	124	36.05
- ใช้เงิน ศสช.ทำประโยชน์ และเหลือเงินกองทุน ศสช. มากกว่า 20,000 บาท	18	5.23
- ไม่ตอบ	14	4.07
3. การเบิกจ่ายกองทุนทุกครั้งไปตามมติกรรมการ ศสช.	344	100.00
- ไม่มี	69	20.06
- มีเป็นบางครั้ง	62	18.02
- ทุกครั้งที่มีการเบิกจ่ายเงิน	205	59.59
- ไม่ตอบ	8	2.33
4. มีการลงรายรับ – รายจ่ายเงินทุกครั้งที่มีการรับ - จ่ายเงิน	344	100.00
- ไม่มี	66	19.19
- มีบางครั้ง	65	18.90
- มีทุกครั้งที่ได้รับ – จ่าย	205	59.59
- ไม่ตอบ	8	2.33

ตารางที่ 4.9 จำนวน ทสข. จำแนกตามระดับความเข้มแข็งด้านการบริหารเงินทุนและ
อำเภอ

อำเภอ	ไม่เข้มแข็ง		เข้มแข็ง		เข้มแข็งมาก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	22	41.51	20	37.74	11	20.75	53	100
บางกรวย	6	13.95	14	32.56	23	53.49	43	100
ปากเกร็ด	16	25.00	17	26.56	31	48.44	64	100
บางบัวทอง	32	53.33	9	15.00	19	31.67	60	100
บางใหญ่	23	35.94	17	26.56	24	37.50	64	100
ไทรน้อย	14	23.33	23	38.33	23	38.33	60	100
รวม	113	32.85	100	29.07	131	38.08	344	100

ตารางที่ 4.10 ระดับความเข้มแข็งของการบริหารเงินทุนจำแนกตามคะแนนและอำเภอ

อำเภอ	คะแนนเต็ม	จำนวน ตัวอย่าง	คะแนนรวม	คะแนนที่ได้		ค่าเฉลี่ย	S.D.
				จำนวน	ร้อยละ		
บางกรวย	9	43	387	256	66.15	5.95	2.20
ปากเกร็ด	9	64	576	348	60.42	5.44	2.37
ไทรน้อย	9	60	540	326	60.37	5.43	1.97
บางใหญ่	9	64	576	335	58.16	5.23	2.50
เมือง	9	53	477	234	49.06	4.42	2.35
บางบัวทอง	9	60	540	236	43.70	3.93	2.96
รวม	9	344	3,096	1,735	56.04	5.04	2.50

ส่วนที่ 5 ความเข้มแข็งของศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้านในด้านการประสานงาน กับหน่วยงานต่างๆ

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาความเข้มแข็งของศูนย์ส่งเสริมราชการประจำหมู่บ้าน
ในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีผู้ประสานงานหรือ
รายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบสม่ำเสมอ การประสานข้อมูล ปัญหา ความต้องการ

ของผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนทางสังคม การประสานการขอรับการช่วยเหลือทั้ง ภาครัฐและเอกชน ความพร้อมในการรายงานเมื่อมีสาธารณภัย และการที่ประชาชนได้รับ บริการจากการประสานงาน มีผลการศึกษา ดังนี้

5.1 การประสานงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ใน แต่ละกิจกรรมที่ศึกษา พบผลการศึกษาในแต่ละกิจกรรม (ตารางที่ 4.11) ดังนี้

5.1.1 มีผู้ประสานงานหรือรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ สม่าเสมอ พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีผู้ประสานงานและ ประสานงานอย่างสม่าเสมอ จำนวน 177 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 51.45 ส่วนศูนย์สงเคราะห์ ราษฎรประจำหมู่บ้านที่มีผู้ประสานงานแต่ประสานงานบางครั้ง จำนวน 155 ศูนย์ คิดเป็น ร้อยละ 45.06 ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ไม่มีการประสานงานหรือมีแต่ไม่ได้ ประสานงาน จำนวน 12 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 3.49

5.1.2 การประสานข้อมูล ปัญหา ความต้องการของผู้ประสบปัญหา ความเดือนร้อนทางสังคม ข้อมูลผู้ว่างงาน และต้องการมีงานทำ ข้อมูลความต้องการ ฝึกอาชีพและพัฒนาฝีมือแรงงาน ไปจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ จังหวัด พบว่า มีการประสานเพียงบางรายการจำนวน 262 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 76.16 มีการ ประสานครบทุกรายการ จำนวน 64 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 18.60 และไม่มีการประสานใน ทุกรายการ จำนวน 18 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 5.23

5.1.3 การประสานขอรับบริการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน ในการ ขอรับการสนับสนุนทรัพยากร และการส่งต่อผู้ประสบความเดือนร้อน พบว่า มีการ ประสานเฉพาะหน่วยงานของภาครัฐ จำนวน 204 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 59.30 มีการ ประสานทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 116 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 33.72 และไม่มีการ ประสานงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวน 24 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 6.98

5.1.4 ความพร้อมในการแจ้งเหตุสาธารณภัยเดือดร้อน เมื่อมีเหตุ สาธารณภัยเดือดร้อนเกิดขึ้นมีความพร้อมในการรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ทันที พบว่า มีความพร้อมในการรายงาน 324 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 94.19 และไม่มื ความพร้อมในการรายงาน จำนวน 16 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 4.65

5.1.5 บริการที่ประชาชนได้รับจากการประสานงาน เป็นการพิจารณาว่า ประชาชนได้รับบริการจากการประสานงานของ ศสพ. กับภาครัฐและเอกชน พบว่า ส่วนใหญ่

มีการประสานเพื่อให้ประชาชนรับบริการจากภาครัฐและเอกชนปีละ 1 – 5 ราย จำนวน 155 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 45.06 ประสานเพื่อให้ประชาชนรับบริการจากภาครัฐและเอกชนปีละ 6 –10 ราย จำนวน 105 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 30.52 ประสานเพื่อให้ประชาชนรับบริการจากภาครัฐและเอกชนปีละมากกว่า 10 ราย จำนวน 58 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 16.89 และศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านราษฎรประจำหมู่บ้านที่ไม่มีการประสานเพื่อให้ประชาชนรับบริการจากภาครัฐและเอกชน จำนวน 26 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 7.56

5.2 จำนวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกตามระดับความเข้มแข็งของการประสานงาน หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งของการประสานงานแยกเป็นรายศูนย์ พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งด้านการประสานงานในระดับเข้มแข็ง จำนวน 132 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 38.37 รองลงมา มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับที่ยังไม่เข้มแข็ง จำนวน 109 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 31.69 และมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก จำนวน 103 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 29.94 (ตารางที่ 4.12)

อำเภอที่มีความเข้มแข็งการประสานงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก มากที่สุด คือ อำเภอไทรน้อย (ร้อยละ 40.00) รองลงมาคือ อำเภอ บางใหญ่ (ร้อยละ 37.50) อำเภอเมือง (ร้อยละ 37.74) อำเภอปากเกร็ด (ร้อยละ 31.25) อำเภอบางกรวย (ร้อยละ 23.26) และอำเภอบางบัวทอง (ร้อยละ 8.33) ตามลำดับ (ตารางที่ 4.12)

5.3 ระดับความเข้มแข็งของประสานงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกรายอำเภอ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งในภาพรวมของแต่ละอำเภอ พบว่า เกือบทุกอำเภอในจังหวัดนนทบุรี มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็ง ยกเว้นอำเภอบางบัวทอง ที่มีความเข้มแข็งด้านการประสานงานอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 4.83) โดยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งสูงสุด คือ อำเภอ บางใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 7.11) รองลงมา คือ อำเภอเมือง (ค่าเฉลี่ย 6.98) อำเภอไทรน้อย (ค่าเฉลี่ย 6.80) อำเภอบางกรวย (ค่าเฉลี่ย 6.40) อำเภอปากเกร็ด (ค่าเฉลี่ย 6.25) และอำเภอบางบัวทองมีความเข้มแข็งด้านการประสานงานอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.11 การประสานงาน ศสข. ด้านต่างๆ จำแนกตามกิจกรรมและจำนวน

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. มีผู้ประสานงาน หรือรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบสม่ำเสมอ	344	100.00
- ไม่มีผู้ประสาน หรือมีผู้ประสานแต่ไม่ได้ประสาน	12	3.49
- มีผู้ประสานและประสานงานสม่ำเสมอ	177	51.45
2. มีการประสานข้อมูล/ปัญหา/ความต้องการของผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนทางสังคม ข้อมูลผู้ว่างงาน และต้องการมีงานทำ ข้อมูลความต้องการฝึกอาชีพ และพัฒนาฝีมือแรงงาน ไปจัดทำแผนพัฒนา อบต. หรือจังหวัด	344	100.00
- ไม่มี	18	5.23
- มีบางรายการ	262	76.16
- มีครบถ้วนทุกรายการ	64	18.60
3. มีการประสานขอรับบริการช่วยเหลือจากภาครัฐ และเอกชน ในการขอรับสนับสนุนทรัพยากร และการส่งต่อผู้ประสบความเดือดร้อน	344	100.00
- ไม่มี	24	6.98
- มีการประสานเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ	204	59.30
- มีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน	116	33.72
4. เมื่อมีเหตุสาธารณภัยเดือดร้อนเกิดขึ้น มีความพร้อมในการรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทันที	344	100.00
- ไม่มี	16	4.65
- มี	324	94.19
- ไม่ตอบ	4	1.16

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
5. ประชาชนได้รับบริการจากการประสานงานจากภาครัฐและเอกชน	344	100.00
- ไม่มี	26	7.56
- มี 1-5 รายต่อปี	155	45.06
- มี 6-10 รายต่อปี	105	30.52
- มากกว่า 10 รายต่อปี	58	16.89

ตารางที่ 4.12 จำนวน ศสพ. จำแนกตามระดับความเข้มแข็งของการประสานงานและอำเภอ

อำเภอ	ไม่เข้มแข็ง		เข้มแข็ง		เข้มแข็งมาก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	6	11.32	27	50.94	20	37.74	53	100
บางกรวย	14	32.56	19	44.19	10	23.26	43	100
ปากเกร็ด	23	35.94	21	32.81	20	31.25	64	100
บางบัวทอง	41	68.33	14	23.33	5	8.33	60	100
บางใหญ่	6	9.38	34	53.13	24	37.50	64	100
ไทรน้อย	19	31.67	17	28.33	24	40.00	60	100
รวม	109	31.69	132	38.37	103	29.94	344	100

ตารางที่ 4.13 ระดับความเข้มแข็งของการประสานงานจำแนกตามคะแนนและอำเภอ

อำเภอ	คะแนนเต็ม	จำนวนตัวอย่าง	คะแนนรวม	คะแนนที่ได้		ค่าเฉลี่ย	S.D.
				จำนวน	ร้อยละ		
บางใหญ่	10	64	640	455	71.09	7.11	1.22
เมือง	10	53	530	370	69.81	6.98	1.47
ไทรน้อย	10	60	600	408	68.00	6.80	1.95
บางกรวย	10	43	430	275	63.95	6.40	1.29
ปากเกร็ด	10	64	640	400	62.50	6.25	1.89
บางบัวทอง	10	60	600	290	48.33	4.83	2.08
รวม	10	344	3,440	2,198	63.90	6.39	1.86

ส่วนที่ 6 ความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านการดำเนินการ

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านการดำเนินการโดยในภาพรวม พบว่า ศสพ. ในจังหวัดนนทบุรี มีความเข้มแข็งในด้านการดำเนินการอยู่ในระดับเข้มแข็ง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.86 (ตารางที่ 4.16) และเมื่อแยกศึกษาในแต่ละประเด็น มีผลการศึกษาดังนี้

6.1 การดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในด้านต่างๆ พบผลการศึกษาในแต่ละกิจกรรม (ตารางที่ 4.14) ดังนี้

6.1.1 มีทะเบียนข้อมูลผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน ผู้ว่างงาน ผู้ต้องการมีงานทำ ผู้ต้องการฝึกอาชีพ และอื่น ๆ พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ คือ จำนวน 237 ศูนย์ หรือร้อยละ 68.90 มีทะเบียนข้อมูลบางประเภท ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่มีการจัดทำทะเบียนครบทุกประเภท จำนวน 51 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 14.83 ไม่มีการจัดทำทะเบียนใดๆ จำนวน 33 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 9.59 และมีครบทุกประเภทและอื่นๆ 22 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 6.39

6.1.2 มีการประชาสัมพันธ์ภารกิจศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมตามที่ได้รับทราบ พบว่า ส่วนใหญ่มีการประชาสัมพันธ์เป็นประจำทุกเดือน จำนวน 136 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 39.53 รองลงมาคือ การประชาสัมพันธ์ทุก 3 เดือนหรือมากกว่า จำนวน 123 ศูนย์

คิดเป็นร้อยละ 35.76 มีการประชาสัมพันธ์ทุก 2 เดือน จำนวน 38 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 11.05 ไม่มีการประชาสัมพันธ์ใด ๆ จำนวน 24 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 6.98 ส่วนที่น้อยที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์มากกว่าเดือนละครั้ง จำนวน 23 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 6.69

6.1.3 ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านสามารถที่จะรับเรื่องร้องทุกข์ และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้มาติดต่อได้ พบว่า มีความสามารถ จำนวน 324 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 94.19 และไม่มีความสามารถจำนวน 19 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 5.52

6.1.4 มีการช่วยเหลือผู้ประสบความเดือนร้อนเฉพาะหน้า หรือให้กู้ยืมเงินกองทุน พบว่า ส่วนใหญ่ให้การช่วยเหลือหรือให้กู้เงินกองทุนปีละ 1 – 5 ราย จำนวน 168 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 48.84 รองลงมาคือ ไม่มีการให้การช่วยเหลือหรือให้กู้เงินกองทุน จำนวน 107 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 31.10 มีการให้การช่วยเหลือหรือให้กู้เงินกองทุน 6 – 10 ราย จำนวน 42 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 12.21 และให้การช่วยเหลือหรือให้กู้เงินมากกว่าปีละ 10 ราย จำนวน 25 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 7.27

6.1.5 การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาชุมชนและอื่นๆ พบว่า ส่วนใหญ่มีการให้ความร่วมมือทุกครั้ง จำนวน 231 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 67.15 ให้ความร่วมมือเป็นบางครั้ง จำนวน 105 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 30.52 ไม่ให้ความร่วมมือ จำนวน 7 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 2.03

6.1.6 มีการจัดทำแผนงาน/โครงการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม การพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เสนอขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานอื่นๆ พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนงาน/โครงการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมประจำปี จำนวน 181 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 52.62 มีการจัดทำแผนงาน/โครงการประจำปีและแผน 5 ปี จำนวน 105 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 30.52 และไม่ได้จัดทำแผนงาน/โครงการ จำนวน 58 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 16.86

6.1.7 ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่สามารถดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อมีการถ่ายโอนงานจากภาครัฐ พบว่า เกือบทุกศูนย์มีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ จำนวน 336 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 97.67 มีเพียง 8 ศูนย์ หรือร้อยละ 2.33 ที่ไม่สามารถดำเนินการได้

6.2 จำนวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกตามระดับความเข้มแข็งของการดำเนินการ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งของการดำเนินการแยกเป็นรายศูนย์พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับเข้มแข็ง จำนวน 183 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 53.20 รองลงมา มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับที่ไม่เข้มแข็ง จำนวน 140 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 40.70 และมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก จำนวน 21 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 6.10 (ตารางที่ 4.15)

อำเภอที่มีความเข้มแข็งการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก มากที่สุด คือ อำเภอไทรน้อย (ร้อยละ 16.67) รองลงมาคือ อำเภอเมือง (ร้อยละ 5.66) อำเภอบางใหญ่ (ร้อยละ 4.69) อำเภอปากเกร็ด (ร้อยละ 4.69) และอำเภอบางบัวทอง (ร้อยละ 3.33) ตามลำดับ และสังเกตได้ว่าอำเภอบางกรวย ไม่มีความเข้มแข็งด้านการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก (ตารางที่ 4.15)

6.3 ระดับความเข้มแข็งของการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกรายอำเภอ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งในภาพรวมของแต่ละอำเภอพบว่า เกือบทุกอำเภอในจังหวัดนนทบุรี มีความเข้มแข็งด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับเข้มแข็ง ยกเว้นอำเภอบางบัวทองที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 6.40) อำเภอที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับเข้มแข็งสูงสุด คือ อำเภอบางใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 10.02) รองลงมา คือ อำเภอไทรน้อย (ค่าเฉลี่ย 9.98) อำเภอบางกรวย (ค่าเฉลี่ย 9.23) อำเภอเมือง (ค่าเฉลี่ย 9.13) อำเภอปากเกร็ด (ค่าเฉลี่ย 8.50) และอำเภอบางบัวทองซึ่งมีความเข้มแข็งด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.14 การดำเนินงานของ ศสบ. จำแนกตามกิจกรรมและจำนวน

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. มีทะเบียนข้อมูลผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน ผู้ว่างงาน ผู้ต้องการมีงานทำ ผู้ต้องการฝึกอาชีพ และอื่นๆ	344	100.00
- ไม่มี	33	9.59
- มีบางประเภท	237	68.90
- มีครบทุกประเภท	51	14.83
- มีครบทุกประเภท และอื่นๆ	22	6.39
- ไม่ตอบ	1	0.29
2. มีการประชาสัมพันธ์ภารกิจ ศสบ. และข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่ได้ทราบมา	344	100.00
- ไม่มี	24	6.98
- ประชาสัมพันธ์ทุก 3 เดือนหรือมากกว่า	123	35.76
- ประชาสัมพันธ์ทุก 2 เดือน	38	11.05
- ประชาสัมพันธ์เป็นประจำทุกเดือน	136	39.53
- ประชาสัมพันธ์มากกว่าเดือนละครั้ง	23	6.69
3. ศสบ. สามารถที่จะรับเรื่องราวร้องทุกข์ และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้มาติดต่อได้	344	100.00
- ไม่มี	19	5.52
- มี	324	94.19
- ไม่ตอบ	1	0.29
4. มีการช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนเฉพาะหน้า หรือให้กู้ยืมเงินทุน ศสบ.	344	100.00
- ไม่มี	107	31.10
- มี 1-5 รายต่อปี	168	48.84
- มี 6-10 รายต่อปี	42	12.21

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
- มีมากกว่า 10 รายต่อปี	25	7.27
- ไม่ตอบ	2	0.58
5. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาชุมชน และอื่นๆ	344	100.00
- ไม่มี	7	2.03
- ให้ความร่วมมือเป็นบางครั้ง	105	30.52
- ให้ความร่วมมือทุกครั้ง	231	67.15
- ไม่ตอบ	1	0.29
6. ศสข. มีการจัดทำแผนงาน/โครงการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม การพัฒนา ศสข. เสนอขอรับการสนับสนุนจาก อบต. หรือหน่วยงานอื่น	344	100.00
- ไม่มี	58	16.86
- มีแผนงาน/โครงการประจำปี	181	52.62
- มีแผนงาน/โครงการประจำปี และแผน 5 ปี	105	30.52
7. ศสข. สามารถที่จะดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อมีการถ่ายโอนงานจากภาครัฐ	344	100.00
- ไม่มี	8	2.33
- มี	336	97.67

ตารางที่ 4.15 จำนวน คสข. จำแนกตามระดับความเข้มแข็งการดำเนินงานและอำเภอ

อำเภอ	ไม่เข้มแข็ง		เข้มแข็ง		เข้มแข็งมาก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	14	26.42	36	67.92	3	5.66	53	100
บางกรวย	16	37.21	27	62.79	0	0	43	100
ปากเกร็ด	32	50.00	29	45.31	3	4.69	64	100
บางบัวทอง	46	76.67	12	20.00	2	3.33	60	100
บางใหญ่	17	26.56	44	68.75	3	4.69	64	100
ไทรน้อย	15	25.00	35	58.33	10	16.67	60	100
รวม	140	40.70	183	53.20	21	6.10	344	100

ตารางที่ 4.16 ระดับความเข้มแข็งของการดำเนินงานจำแนกตามคะแนนและอำเภอ

อำเภอ	คะแนนเต็ม	จำนวนตัวอย่าง	คะแนนรวม	คะแนนที่ได้		ค่าเฉลี่ย	S.D.
				จำนวน	ร้อยละ		
บางใหญ่	16	64	1,024	641	62.60	10.02	1.91
ไทรน้อย	16	60	960	599	62.40	9.98	2.35
บางกรวย	16	43	688	397	57.70	9.23	1.77
เมือง	16	53	848	484	57.43	9.13	1.99
ปากเกร็ด	16	64	1,024	544	53.13	8.50	2.09
บางบัวทอง	16	60	960	384	40.00	6.40	3.20
รวม	16	344	5,504	3,049	55.40	8.86	2.60

ส่วนที่ 7 ความเข้มแข็งของศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้านในภาพรวม

7.1 จำนวนศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้านจำแนกตามระดับความเข้มแข็งในภาพรวม หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งในทุกด้านที่ทำการศึกษาโดยแยกเป็นรายศูนย์ พบว่า ศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งในระดับเข้มแข็ง คือ จำนวน 234 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 68.02 รองลงมา

ความเข้มแข็ง อยู่ในระดับที่ไม่เข้มแข็ง จำนวน 85 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 24.71 และมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก จำนวน 25 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 7.27 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.17)

อำเภอที่มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับความเข้มแข็งมาก มากที่สุด คือ อำเภอไทรน้อย (ร้อยละ 25) รองลงมาคือ อำเภอเมือง (ร้อยละ 7.55) อำเภอบางบางบัวทอง (ร้อยละ 5.00) อำเภอบางใหญ่ (ร้อยละ 3.13) และอำเภอปากเกร็ด (ร้อยละ 1.56) ตามลำดับ และเป็นที่น่าสนใจว่าอำเภอบางกรวย เป็นอำเภอที่ไม่มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ไม่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับความเข้มแข็งมาก (ตารางที่ 17)

7.2 ระดับความเข้มแข็งในภาพรวมของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
จำแนกรายอำเภอ หากพิจารณาระดับความเข้มแข็งในทุกด้านที่ทำการศึกษาโดยแยกศึกษา รายอำเภอ พบว่า เกือบทุกอำเภอในจังหวัดนนทบุรีมีความเข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับเข้มแข็งยกเว้นอำเภอบางบัวทองที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.37 โดยอำเภอที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับเข้มแข็งสูงสุด คือ อำเภอไทรน้อย (ค่าเฉลี่ย 32.30) รองลงมา คือ อำเภอบางใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 30.95) อำเภอบางกรวย (ค่าเฉลี่ย 30.16) อำเภอเมือง (ค่าเฉลี่ย 29.06) อำเภอปากเกร็ด (ค่าเฉลี่ย 28.92) และอำเภอที่มีระดับความเข้มแข็งต่ำสุด คือ อำเภอบางบัวทอง ซึ่งเป็นอำเภอเดียวที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับไม่เข้มแข็งเพียงอำเภอเดียว (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.17 จำนวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านตามระดับความเข้มแข็งในภาพรวม

อำเภอ	ไม่เข้มแข็ง		เข้มแข็ง		เข้มแข็งมาก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	14	26.42	35	66.04	4	7.55	53	100
บางกรวย	5	11.63	38	88.37	0	0	43	100
ปากเกร็ด	9	14.06	54	84.38	1	1.56	64	100
บางบัวทอง	35	58.33	22	36.67	3	5.00	60	100
บางใหญ่	9	14.06	53	82.81	2	3.13	64	100
ไทรน้อย	13	21.67	32	53.33	15	25.00	60	100
รวม	85	24.71	234	68.02	25	7.27	344	100

ตารางที่ 4.18 ระดับความเข้มแข็งของ ศสข. ในภาพรวมจำแนกตามคะแนนและอำเภอ

อำเภอ	คะแนนเต็ม	จำนวนตัวอย่าง	คะแนนรวม	คะแนนที่ได้		ค่าเฉลี่ย	S.D.
				จำนวน	ร้อยละ		
ไทรน้อย	50	60	3,000	1,938	64.60	32.30	7.61
บางใหญ่	50	64	3,200	1,981	61.91	30.95	5.11
บางกรวย	50	43	2,150	1,297	60.33	30.16	5.09
เมือง	50	53	2,650	1,540	58.11	29.06	6.15
ปากเกร็ด	50	64	3,200	1,851	57.84	28.92	5.55
บางบัวทอง	50	60	3,000	1,342	44.73	22.37	10.11
รวม	50	344	17,200	9,949	57.84	28.92	7.57

ส่วนที่ 8 ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง และดำเนินการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ตามวัตถุประสงค์

ในส่วนของการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน จากข้อถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการ พบว่า มีการคัดเลือกกรรมการบางคนถึงร้อยละ 72.97 มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการทุกคนเพียงร้อยละ 19.48 และบางศูนย์ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการ คิดเป็นร้อยละ 7.56 และจากการวิเคราะห์ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมก็เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมขาดความชัดเจน จริงจัง และไม่เห็นถึงประโยชน์ในการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านของการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์

2) ความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บทบาทหน้าที่ของกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านต้องมีลักษณะเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำในการดำเนินการของศูนย์ ดังนั้นความรู้ความเข้าใจใน

บทบาทหรือภารกิจของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านของกรรมการจึงมีความจำเป็น เพราะจะทำให้เป็นที่พึ่งของประชาชนในพื้นที่ได้ แต่ในความเป็นจริง พบว่า กรรมการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในภารกิจอย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่า กรรมการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ที่มีความรู้ความเข้าใจงาน ศสพ. มีร้อยละ 26.74 แต่ที่มีความเข้าใจเพียงบางคนมีอยู่ถึงร้อยละ 72.09 การไม่เข้าใจงานของ ศสพ. ของกรรมการให้มีการใช้เงินผิดประเภท ใช้จ่ายมากหรือน้อยเกินไป รวมทั้งจัดสรรเงินกู้ให้ราษฎรโดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการบั่นทอนความน่าเชื่อถือของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจที่รับบริการจากศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน อันเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ฯ

3) การให้ความสำคัญกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญของการดำเนินงานที่มีประโยชน์ตอบแทนเป็นตัวเงินมากกว่าการปฏิบัติภารกิจด้านอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน เช่น ให้ความสำคัญกับการสงเคราะห์ด้านการเงิน แต่ไม่ให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือการร่วมกิจกรรมอื่น ๆ หรือการหารายได้เข้ากองทุน จากข้อมูลที่ศึกษา พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่เก็บข้อมูล ร้อยละ 70.06 ไม่มีกิจกรรมเพื่อระดมเงินทุนเพิ่ม และกิจกรรมที่ใช้จ่ายเงินเพื่อช่วยเหลือประชาชน พบว่า มีการใช้จ่ายเงินร้อยละ 63.08 เป็นการใช้จ่ายเงินโดยไม่เกิดประโยชน์ ร้อยละ 2.62 นอกจากนี้ยังมีการเบิกจ่ายเงิน โดยที่ไม่เป็นไปตามมติกรรมการ ร้อยละ 20.1

4) การบริหารจัดการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ในการบริหารจัดการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พบว่า ผลจากการที่กรรมการส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจทั้งในบทบาทหน้าที่ แนวคิดของการเป็นองค์กรประชาชนและการบริหารจัดการ ประกอบกับประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน ขาดการประสานงานที่ดี อีกทั้งการบริหารจัดการของศูนย์อยู่ภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ภาครัฐเป็นผู้กำหนด ซึ่งขาดความยืดหยุ่น เป็นการออกระเบียบเดียวใช้กับทุกพื้นที่ทำให้ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงซึ่งแต่ละพื้นที่ที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้การบริหารจัดการของศูนย์ราษฎรประจำหมู่บ้านขาดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ จากการศึกษา พบว่า

ในจำนวน 344 ศูนย์ของจังหวัดนนทบุรี เป็นศูนย์ที่ไม่มีการใช้เงินและเงินคงเหลือครบถ้วน จำนวน 113 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 32.85 และในการหาเงินทุนเพิ่มมีศูนย์สงเคราะห์ฯ ที่ไม่มีกิจกรรมของการหาเงินเพิ่ม จำนวน 241 ศูนย์ หรือร้อยละ 70.06 ซึ่งข้อจำกัดในการบริหารจัดการดังกล่าว ทำให้เงิน 12,500 บาทที่รัฐบาลให้เป็นทุนเริ่มต้น ไม่ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือบริหารจัดการให้มีเงินเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

5) ข้อจำกัดของภาครัฐในการติดตามและนิเทศงาน บุคลากรของภาครัฐยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการเรียนรู้และกระบวนการทำงานกับประชาชนและชุมชน ไม่สามารถเป็นพี่เลี้ยง หรือที่ปรึกษาในการถ่ายทอดแนวคิดและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อการติดตามการนิเทศงานทำให้การติดตามและการนิเทศงานขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐยังมิได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานกับประชาชนในชุมชนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ หรือเกิดความเชื่อมั่นในศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หรือการบริหารจัดการเงินทุนให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจึงยังคงดำเนินการไปอย่างไร้ทิศทาง

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การปรับแนวคิดในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2539) และฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) จากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาประเทศให้เป็นรากฐานสำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน และสมดุล มีการพัฒนาชนบท ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยการพัฒนาอย่างบูรณาการบนพื้นฐานของความต่อเนื่อง และเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของพัฒนา ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรประชาชน และชุมชน ประกอบกับกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมมีข้อจำกัดทั้งด้าน โครงสร้างและอัตรากำลังที่ไม่สามารถกระจายบริการของรัฐไปสู่ชุมชนหรือหมู่บ้านได้อย่างทั่วถึง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงได้กระจายภารกิจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมไปยังศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งการที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจะดำเนินกิจกรรมด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ในทุกกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการประสานการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจังหวัดนนทบุรี จึงได้ศึกษาถึงความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรี เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจกรรมด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาประเด็นที่ใช้ในการประเมินผลความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ใน 5 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) ความเข้มแข็งของการเป็นองค์กรประชาชน
- 2) ความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์
- 3) ความเข้มแข็งด้านการบริการเงินทุน

4) ความเข้มแข็งด้านการประสานงาน

5) ความเข้มแข็งด้านการดำเนินงาน

โดยให้น้ำหนักในการประเมิน 3 ระดับ คือ (1) ต่ำกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 ถือว่าอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง (2) ร้อยละ 51 - 75 ถือว่าอยู่ในระดับเข้มแข็ง และ (3) เกินกว่าร้อยละ 75 ถือว่าอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ซึ่งผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

1) ความเข้มแข็งของการเป็นองค์ประชาชน พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรี ทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอบางบัวทอง อยู่ในระดับที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งมีผลการประเมินรวมร้อยละ 58.76 (ค่าเฉลี่ยรวม 4.70) โดยอำเภอไทรน้อยเป็นอำเภอที่มีระดับความเข้มแข็งสูงกว่าอำเภออื่น ๆ ซึ่งมีผลการประเมินร้อยละ 70.63 (ค่าเฉลี่ย 5.65) และไม่มีความเข้มแข็ง 1 อำเภอ คือ อำเภอบางบัวทอง ผลการประเมินร้อยละ 47.08 (ค่าเฉลี่ย 3.77)

2) ความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรี ทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอบางบัวทอง อยู่ในระดับที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งมีผลการประเมินรวมร้อยละ 56.06 (ค่าเฉลี่ยรวม 3.92) โดยอำเภอไทรน้อยเป็นอำเภอที่มีระดับความเข้มแข็งของกรรมการสูงกว่าอำเภออื่น ๆ ซึ่งมีผลการประเมินร้อยละ 63.33 (ค่าเฉลี่ย 4.43) และไม่มีความเข้มแข็ง 1 อำเภอ คือ อำเภอบางบัวทอง มีผลการประเมินร้อยละ 49.05 (ค่าเฉลี่ย 3.43)

3) ความเข้มแข็งด้านการบริหารเงินทุน พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ใน 4 อำเภอที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับเข้มแข็ง คือ อำเภอบางกรวย (ร้อยละ 66.15 ค่าเฉลี่ย 5.95) อำเภอปากเกร็ด (ร้อยละ 60.42 ค่าเฉลี่ย 5.44) อำเภอไทรน้อย (ร้อยละ 60.37 ค่าเฉลี่ย 5.43) และอำเภอบางใหญ่ (ร้อยละ 58.16 ค่าเฉลี่ย 5.23) ตามลำดับ ส่วนอีก 2 อำเภอมีผลการประเมินอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง คือ อำเภอเมือง (ร้อยละ 49.06 ค่าเฉลี่ย 4.42) และอำเภอบางบัวทอง (ร้อยละ 43.70 ค่าเฉลี่ย 3.93) โดยมีผลการประเมินรวมร้อยละ 56.04 ค่าเฉลี่ยรวม 5.04

4) ความเข้มแข็งด้านการประสานงาน พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรีทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอบางบัวทอง มีผลการประเมินอยู่ในระดับเข้มแข็ง ซึ่งมีผลการประเมินรวมร้อยละ 63.90 (ค่าเฉลี่ยรวม 6.39) โดยอำเภอบางใหญ่มีผลการประเมินความเข้มแข็งด้านการประสานงานสูงกว่าอำเภออื่นๆ คือ มีผลการประเมิน

ร้อยละ 71.09 (ค่าเฉลี่ย 7.11) และไม่มีความเข้มแข็ง 1 อำเภอ คือ อำเภอบางบัวทอง มีผลการประเมินร้อยละ 47.80 (ค่าเฉลี่ย 4.83)

5) ความเข้มแข็งด้านการดำเนินงาน พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดนนทบุรีทุกอำเภอยกเว้นอำเภอบางบัวทองมีผลการประเมินอยู่ในระดับเข้มแข็ง ซึ่งมีผลการประเมินรวมร้อยละ 55.40 (ค่าเฉลี่ย 8.86) โดยอำเภอบางใหญ่เป็นอำเภอที่มี ผลการประเมินความเข้มแข็งด้านการดำเนินงานสูงกว่าอำเภออื่นๆ คือ มีผลการประเมินร้อยละ 62.60 (ค่าเฉลี่ย 10.02) และไม่มีความเข้มแข็ง 1 อำเภอ คือ อำเภอบางบัวทอง มีผลการประเมินร้อยละ 42.37 (ค่าเฉลี่ย 6.40)

6) ผลการประเมินความเข้มแข็งในภาพรวม พบว่า ทุกด้านที่ทำการประเมิน มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับเข้มแข็ง คือ ด้านการประสานงาน ร้อยละ 63.90 ด้านการดำเนินงาน ร้อยละ 59.09 ด้านการเป็นองค์กรประชาชน ร้อยละ 58.76 ด้านการบริหารเงินทุน ร้อยละ 56.07 และความเข้มแข็งของกรรมการศูนย์ ร้อยละ 56.06 ตามลำดับ

7) ผลการพิจารณาความเข้มแข็งรายศูนย์ ผลจากการประเมินความเข้มแข็งรายศูนย์ พบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดนนทบุรี 344 ศูนย์ เป็นศูนย์ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก จำนวน 25 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 7.27 ผลการประเมินอยู่ในระดับเข้มแข็ง จำนวน 234 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 68.02 และมีผลการประเมินอยู่ในระดับไม่เข้มแข็ง จำนวน 85 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 24.71

8) ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่

- (1) ขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของประชาชน
- (2) กรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหรือภารกิจของศูนย์น้อย
- (3) การให้ความสำคัญกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายแตกต่างกัน
- (4) ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ
- (5) ภาครัฐมีข้อจำกัดในการติดตามและนิเทศงาน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พบว่าการที่จะพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง เป็นองค์กรประชาชนอย่างแท้จริง และสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนในหมู่บ้านได้นั้น จำเป็นจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1) สร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในหมู่บ้าน โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง ภาคราชการเป็นผู้ให้การสนับสนุนแต่ไม่ใช่เป็นการชี้นำ กระตุ้นให้เกิดความคิด เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีกว่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาจากตัวและศักยภาพที่แท้จริงของคนในท้องถิ่น ซึ่งตรงกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงตรัสว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนระเบิดจากข้างในและค่อย ๆ ทำทีละขั้น”

2) สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้มแข็ง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีเป้าหมายในการการก่อตั้งองค์กรเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในองค์กร โดยเฉพาะการได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมนอกจากนี้ต้องมีการกระจายผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและจัดให้มี กิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ อาทิ กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหรือหาผลกำไรเพื่อให้สมาชิกรวมตัวกันอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ดังนั้นในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้มอบหน้าที่ให้ดำเนินการในภารกิจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมนั้น ในระยะเริ่มแรกของการสร้างการมีส่วนร่วมควรดำเนินการเพื่อให้สมาชิกหรือประชาชนในพื้นที่ได้เห็นถึงผลประโยชน์ในด้านการได้รับการสงเคราะห์เมื่อประสบความเดือดร้อน หรือสมาชิกในครัวเรือน ได้มีงานทำอันเกิดจากการประสานงาน โดยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินการเพื่อให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือในการแสดงผลงานตามทีเห็นสมควรและเหมาะสม การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านก็จะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้น

3) การคัดเลือกกรรมการศูนย์ ในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน คือ ศักยภาพของผู้นำศูนย์นั้นๆ ดังนั้นในการคัดเลือกกรรมการศูนย์ จึงควรมีการส่งเสริมให้คัดเลือกบุคคลที่มีความคิดริเริ่ม เป็นบุคคลรุ่นใหม่หรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน มีขั้นตอนหรือกระบวนการคัดเลือกกรรมการที่โปร่งใส ไม่ควรยึดติดกับระบบเดิมซึ่งจะต้องคัดเลือกจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน มาเป็นกรรมการศูนย์ ซึ่งขณะนี้ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ยกเลิกระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ว่าด้วยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2541 และออกระเบียบกระทรวงฯ พ.ศ. 2544 ขึ้นมาใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการคัดเลือกกรรมการศูนย์เป็นไปอย่างกว้างขวาง ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น ในขั้นนี้ภาครัฐจึงควรส่งเสริม สนับสนุน และรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการศูนย์ที่มีประสิทธิภาพ

4) การปรับปรุงคุณภาพและความพร้อมของบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งและลดลักษณะการพึ่งพาทางราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อชุมชนและให้ความสำคัญต่อคุณภาพของการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้และตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องได้รับการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพัฒนาฝีมือเทคนิคการทำงานเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเข้มข้น ทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพในแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เน้นการพึ่งพาตนเองของประชาชน ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งได้กำหนดให้ทุกส่วนราชการในสังกัดทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้เป็นองค์กรประชาชนที่เข้มแข็งและดำเนินงานด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างทั่วถึง

5) การปรับปรุงคุณภาพของการบริหารจัดการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อให้มีการบริหารจัดการด้านข้อมูล ด้านการวางแผน การให้บริการตามบทบาทหน้าที่ ตลอดจนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขของแต่ละศูนย์อย่างชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการหรือศักยภาพ

ที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และจะส่งผลให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นองค์กรประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งตามระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ว่าด้วยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2544 ได้ยกเลิกกรอบแนวทางการดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตามระเบียบฯ ปี 2541 เพื่อเปิดโอกาสให้คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นผู้บริหารศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้เป็นที่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ แทนการดำเนินการตามกรอบของระเบียบที่ทางราชการกำหนด ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของบางพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการเกิดประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ในชุมชน ตลอดจนการพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือและเอกสารทางราชการ

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม “คู่มือศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน” , 2542

ระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ว่าด้วยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2541 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2541

ระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2544

สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดนนทบุรี “สรุปผลการดำเนินงานโครงการจ้างบัณฑิตอาสาเสริมสร้างความเข้มแข็งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จังหวัดนนทบุรี ปี 2543” หน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดนนทบุรี, 2544

เอกสารการศึกษาและวิจัย

ทิตยา สุวรรณชม “สังคมวิทยา วิทยาศาสตร์สังคม” , กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุรัสภา, 2507

นวลจันทร์ ศักดิ์ธนากุล “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความจำเป็นพื้นฐาน” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534

ดิเรก ฤกษ์หรรษา “การพัฒนาชนบท” กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เจเนศ, 2522

ทรงฤทธิ์ พิมพ์โพธิ์ “การมีส่วนร่วมของกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” ภาคนิพนธ์ปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2536

เสรี พงศ์พิศ "กระบวนการทัศน์ในการพัฒนาชุมชน" เอกสาร โรเนียว, 2543

อำพล ทิมसारและคณะ "โครงการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน" รายงานการศึกษา
เชิงวิจัยเป็นกลุ่ม วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน
สำนักงาน ก.พ., 2540

ภาษาอังกฤษ

Fritz , Heider "The Psychological of Interpersonal Relationship." New York :
JOHN WILLEY & SONS Inc , 1985

Davis , Keith "Human Relation at Work." New York : Mcgraw – Hill Book Co. ,
1962